

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel
G. E. V. L. van Zuylen,
21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang
is een algemeen
Nederlandsch belang”.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . . HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGDIENST . . . . . TELEFOON 4519.

KOLONIAAL
ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST”:
LANGE VIJVERBERG 14, DEN HAAG, TEL. 3447.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente: 7 HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 51 VERHULSTSTRAAT.
Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20. Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

The Empire Typewriter : **A. E. LEO,** :
No. I fl. 180.— No. II fl. 225.— Beeklaan 279 Den Haag.

INHOUD: De derde Nederlandsche expeditie naar het sneeuwgebergte van Nieuw-Guinea (Aug. 1912—1913). — Uit de Oost-Ind. Mail. — Feuilleton. — Suriname — Curaçao. — Wat de Inlander zegt. — Wat de Chinees vertelt. — Van Vreemde Koloniën. — Oost- en West-Ind. Literatuur-overzicht. — Leestafels. — Mededeelingen. — Lijst van Passagiers. — Ingezonden. — Personalia. — Offic. Berichten.

De derde Nederlandsche expeditie naar het sneeuwgebergte van Nieuw-Guinea. (Aug. 1912—Mei 1913.)

Voor de afdeling 's-Gravenhage van de Vereeniging „Oost en West” hield Dr. A. Pulle, Lector a. d. Rijks-Universiteit te Utrecht, een voordracht over bovenstaand onderwerp, opgeluisterd door lichtbeelden.

Te 8 uur n.m. opende de voorzitter, de heer Prakken, de zeer druk bezochte vergadering met een woord van welkom en gaf daarna het woord aan Dr. Pulle.

Spr. begon met een korte geschiedenis te geven van het onderzoek der Zuidwestkust van Nederlandsch Nieuw-Guinea.

In Febr. 1623 werd de Westkust van Nederl. Nieuw-Guinea voor het eerst gezien door den Nederlandschen ontdekkingsreiziger Jan Carstesz. Deze zag toen reeds van uit de kust het sneeuwgebergte, hetgeen hij in zijn scheepsjournaal van 21 Febr. 1623 meldde.

Behalve door een kort bezoek van Johannes Keyts in 1678 werd aan die kust langen tijd geen aandacht geschonken, tot in 1828 de vrees dat de Engelschen zich daar wilden vestigen, de uitzending van de Triton-expeditie — aldus genaamd naar een der schepen — tengevolge had. De Nederlanders vestigden zich toen aan die Zuidkust en stichtten het fort Dubus. De Z.-W.-kust werd in kaart gebracht, maar overigens was de belangstelling zeer gering.

Pas een kleine eeuw later, nadat telkens berichten kwamen van het bestaan van het sneeuwgebergte, begon men ernstig over een exploratie te denken. In 1904 zond het Nederl. Aardrijkskundig Genootschap de exploratie-expeditie onder Posthumus-Meyes en de Rochemont daarheen. Deze tocht mislukte echter.

In dien tijd gelukte het Hondius van Herwerden om met een Gouvernements-stoomer aan die kust een groote rivier te vinden en op te varen. Hij noemde die rivier de Noord-rivier, welke naam later veranderd werd in Lorentz-rivier, en zag van daaruit een nieuwen sneeuwtop — later Wilhelminatop genoemd.

In 1907 werd de 2e expeditie Lorentz uitgezonden. Deze voer de Lorentz-rivier op, verzamelde veel gegevens, doch kon de sneeuwtop niet bereiken.

In 1909 ging de 2e expeditie Lorentz, die na een zwaren tocht de sneeuwtop bereikte, doch niet den Wilhelminatop.

In 1912 vertrok de 3e expeditie onder Franssen Herderschee, welke spreker nu beschrijven zal.

We hadden inmiddels concurrentie gekregen op ons eigen gebied van Engelschen en Duitschers. De Engelschen zonden in 1910 en in 1912 ook expedities naar den Wilhelminatop, die echter niet zoo gelukkig waren hun doel te bereiken. De Duitse expeditie had in 't geheel geen resultaat.

Den 21sten Aug. 1912 vertrok dan de 3e exploratie-

expeditie van Soerabaja. Daaraan namen deel: De kapitein Franssen Herderschee als leider en topograaf, Dr. Versteegh als medicus en zoöloog, Dr. Hubrecht als geoloog, Luit. Snell als comdt. van het militaire detachement, Dr. Pulle als botanicus en een Inlandsch arts.

De expeditie was grootsch opgezet, telde ± 240 menschen en was voor 9 maanden van levensmiddelen voorzien. Als dragers waren Dajaks uit Borneo aangeworven, omdat deze aan de ontberingen van het leven in de wildernis gewoon zijn en bekend met het bevaren van onstuimige rivieren. Bovendien zijn zij bedreven in het maken van rivierprauwen.

De expeditie vertrok in twee Gouvernements-stoomschepen, waarvan het eene „de Arend”, was getransformeerd in z.g. bivak-schip door het uitnemen van ketel en machines, waardoor een aanmerkelijke bergruimte werd uitgewonnen. Dit schip zou zoo ver mogelijk de rivier worden opgesleept, om daar als depôt te blijven. Het andere schip — „de Edi” — diende tevens als sleepboot.

Den 7en Sept. 1912 werd de Lorentzrivier bereikt en zoover mogelijk opgevaren. Spr. wijst op een kaart tot waar de schepen konden komen, op welk punt het bivak-schip werd gestationneerd en een bivak ingericht.

Reeds dadelijk werd aanraking verkregen met de inboorlingen, de z.g. strand-Papoea's, welke spreker ons beschrijft als een strijdbaar volkje, toegerust met een goeden handelsgeest. Door lichtbeelden toont spr. deze menschen, hunne prauwen, woningen, dorpen en wapens. Kleeding is bij hen een overbodige luxe; zoo bestaat deze bij de mannen slechts uit een rottan armband en ringen om de armen. De hoofdwapens zijn pijl en boog en dolken van been. Zij zijn verzet op ijzer, dat zij niet bezitten, zoodat dit een prachtig ruilmiddel is. Door hunne ondervindingen met de vorige expeditiën opgedaan, waren zij nu zeer vredelievend.

In dit bivak werden door de Dajaks de noodige prauwen gemaakt, daar de tocht verder met deze vaartuigen moest geschieden.

Zoolang de diepte der rivier dit toeliet, werden de prauwen door een stoomsloop gesleept. Doch al spoedig ging ook dit niet meer en kwamen de Dajaksche roeiers tot hun recht.

Op deze plaats, aan den ingang van een kloof, werd weder een bivak gemaakt; het z.g. kloofbivak.

Spreker beschreef het maken der prauwen en het bouwen der hutten door de Dajaks en verduidelijkte een en ander door lichtbeelden.

Eindelijk kwam het oogenblik dat de rivier ook voor prauwen niet meer bevaarbaar was en de landtocht begon.

Spr. beschreef de moeilijkheden van den tocht door de ongerepte wildernis, de bezwaren van klimaat, bodem en plantengroei ondervonden. De afstanden die men per dag aflegde waren zeer gering, overal moesten depôts worden ingericht. De ontzettende vermoeienissen waren oorzaak dat op een gegeven oogenblik een gedeelte der Dajaks verdere diensten weigerde. Het bezadigd, doch flink optreden van den leider bracht hun echter tot inkeer, zoodat de expeditie kon voortgaan.

Op de grens van het Alpinegebied werd besloten dat slechts een klein gedeelte den verderen tocht naar den Wilhelminatop zoude maken. De heeren Franssen Herderschee, Dr. Versteegh, Dr. Hubrecht ondernamen dien met 17 uitgezochte Dajaks; deze laatsten nu gekleed in hun winterplunje.

Den 21en Febr. 1913 werd de sneeuwtop bereikt en spoedig smaakte de leider de groote voldoening met zijn uitgelezen schaar het hoogste punt van den Wilhelminatop te bereiken. De kap. Franssen vereeuwigde daar zijn koene metgezellen op een photo, waarop hij daardoor — jammer genoeg — zelf niet voorkomt.

De heeren Dr. Pulle en Snell zaten intusschen ook niet stil; zij gingen een verkenning maken in het gebied der berg-Papoea's. De eerste aanrakingen met deze berg-Papoea's dateeren van 1907. Zij verschillen zeer van de Papoea's der laaglanden.

Zij zijn vredelievend en ook iets meer ontwikkeld. Zoo beoefenen zij den landbouw en zijn ook iets meer gekleed. De mannen dragen n.l. nog een rottanband om het middel, terwijl de vrouwen met halssieraden getooid zijn. Zij bezitten steenen bijlen die zij van de bewoners der Noordkust moeten gekregen hebben. Zindelijk zijn zij niet, daar zij het water alleen gebruiken om te drinken en met hunne varkens in hunne hutten tezamen wonen. Zij zijn uiterst diefachtig. Als bewijs dat zij meer toeschietelijk zijn dan de strandbewoners, moge dienen dat hunne vrouwen en kinderen zich al spoedig willig lieten fotografeeren. Het wekt verbazing dat deze menschen, zoo nabij de sneeuwtop, nog geheel naakt loopen.

In Maart 1913 werd de terugtocht aanvaard en in Mei 1913 was de expeditie terug. De gezondheidstoestand is steeds bevredigend geweest.

Met een woord van hulde aan den leider, den kapitein Franssen Herderschee, die toevallig in de zaal aanwezig was, eindigde spr. zijn voordracht, die, mede door de talrijke lichtbeelden, zeer interessant was.

De voorzitter der afdeling Den Haag nam nogmaals het woord om den spr. te danken. Hij deelde mede, dat behalve de heeren Franssen en Dr. Pulle, nog een derde lid der expeditie in de zaal aanwezig was, n.l. de heer Snell, en stelde voor hun door applaus hulde te brengen, aan welke uitnoodiging dadelijk door de aanwezigen werd voldaan. G.

Uit de O. I. Mail.

De Pest neemt toe ook te Soerabaja en Madioen.

Op 26 Januari kwamen te Soerabaja 8 pestgevallen voor, waaronder drie Bombayers in één huis.

Op Kembang Djepoeng werd verder een Chineesch meisje door de pest aangetast, wier vader eveneens aan pest was overleden en juist was begraven.

Het „Soer. Hbl.” meldt, dat dienzelfden dag te Madioen een conferentie plaats had tusschen den resident en drs. De Vogel, De Raadt en Schijfsma, ter bespreking van krachtige maatregelen tegen de pest, welke zich ernstig uitbreidt.

Een verschrikkelijk ongeluk.

Op de nabij Djokja gelegen tabaksonderneming Boeloes werd Zondagavond 25 Jan. j.l. een nieuwe reusachtig groote loods ingewijd met een gratis bioscoopvoorstelling voor de opgezeten en omwonenden van het land Boeloes. Behalve het Europeesch personeel en geïnviteerden met hunne dames, waren er aan de andere zijde van het projectiescherm tusschen de vijf à zesduizend Javanen, waaronder vele vrouwen, kinderen, zelfs zuigelingen. De loods heeft den vorm van een langwerpige vierkant, met twee ingangen aan iedere kortste zijde, zoodat dus die vier à vijfduizend Javanen die achter het projectiescherm

Hofl. van H. M. de Koningin.

O. C. L. VOSVELD,
Opticiën - Instrumentmaker.
Korte Poten 42 - Tel. 3957 - Den Haag.

Hofl. van H. M. de Kon.-Moeder.

waren, door twee bijna naast elkaar gelegen ingangen binnen waren gekomen.

Tegen negen uur 's avonds geraakte een film in brand en hierdoor ontstond onder de Javanen een geweldige paniek, doordat allen naar de twee uitgangen drongen.

De heer Berkeljon, geëmployeerde van de onderneming Boeloes, die zijn uiterste best deed om de zenuwachtige menschenmassa te kalmeeren en onder meer den raad te geven om kalm in de loods te blijven, kreeg van een der omstanders een stuk hout naar zijn hoofd geslingerd, terwijl men hardop dien heer durfde beschuldigen dien raad te geven, omdat hij gaarne alle Javanen levend in de loods zou zien verbranden. Anderen gingen zelfs zoo ver, om dien filmbrand aan boos opzet toe te schrijven.

De heer Fabricius, administrateur van Boeloes, telefeerde onmiddellijk den assistent-resident van Mataram, den regent van Sleman en eenige doctoren van Djokja om assistentie. De doctoren Pruis van het Petronella-hospitaal en Von dem Borne waren vrij spoedig op de plaats des onheils en iets later kwamen de assistent-resident van Mataram met den garnizoensdoctor Lindner benevens eenige verbandmeesters van het militair hospitaal.

Geen dezer artsen vond laar noemenswaardig werk, want de gekwetsten waren reeds wijd en zijd de kampongs in gedragen en onvindbaar voor de heeren medici, zoodat men alleen den dood kon constateeren van ruim zestig Javanen, hoofdzakelijk vrouwen en kinderen.

Er waren 24 Eur. dames en heeren bij de voorstelling, tevens de noodige kinderen.

Er is maar één roep over de flinke, kordate wijze waarop de dames en heeren getracht hebben de paniek tot bedaren te brengen en later de gewonden en op sterven liggenden het lijden zooveel doenlijk trachten te verzachten.

Een troep Javanen heeft zich echter allerschandelijkst gedragen. Deze menschen hitsten de paniek aan, bezigden de vuilste uitdrukkingen tegen de hulp verleende dames en heeren, pleegden tijdens de paniek diefstal en fouilleerden zelfs de lijken.

Financieel draagt de maatschappij alle onkosten, ook het gestolene zal gerestitueerd worden.

De stemming der inlanders, welke eerst te wenschen overliet, is later geheel gekalmeerd.

Nieuwe indeeling van Atjeh.

Met intrekking van alle daarmede strijdige bepalingen is eene nieuwe indeeling vastgesteld van het Gouvernement Atjeh.

De Residenten-conferentie.

Op 27 Jan. j.l. heeft ten huize van den resident van Soerabaja, den heer J. van Aalst, een conferentie plaats gehad tusschen de residenten uit den Oosthoek en den directeur van binnenlandsch bestuur, ter bespreking der mogelijke opheffing van het passen- en wijkensstelsel voor Chinezen en vreemde Oosterlingen.

Op deze conferentie waren aanwezig de directeur van binnenlandsch bestuur, de residenten van Soerabaja, Madoera, Besoeki, Pasoeroean, Kediri en Madioen, de heer Oudendijk, regeeringsadviseur voor Chineesche zaken, de heer Carpentier Alting, adviseur voor het Volkscrediet-

wezen en de heer Ezerman, adviseur voor Chineesche zaken te Soerabaja.

De heeren Tollenaar en Oudendijk vertrokken daarna naar Semarang, waar een dergelijke conferentie belegd zou worden met de residenten van Midden Java, zoo deelt het „Soer. Hbld." mede.

Quarantaine-Station te Medan.

Door de Deli Planters-vereeninging is te Medan een quarantaine-station opgericht op een aan de Delimaatschappij toebehoorend terrein.

De vereeninging heeft aan de regeering het aanbod gedaan dit station kosteloos van haar over te nemen en verder te beheeren, welk aanbod door de regeering aanvaard is.

De Resident der Oostkust van Sumatra is gerechtigd deze kwestie verder af te wikkelen en ook den grond over te nemen.

De suikeronderneming Djatirot.

In de „Java-Bode" lezen wij o.m.:

Door de regeering zijn langdurige onderhandelingen gevoerd met de Handelsvereeninging Amsterdam strekkende om de levensvatbaarheid van de groote suikeronderneming Djatirot te bevorderen.

De regeering had zich namelijk bereid verklaard om met de Handelsvereeninging Amsterdam een notarieele overeenkomst aan te gaan, waarbij de regeering zich bereid verklaarde in het West-Tanggoelgebied kostbare waterwerken aan te leggen, mits de Handelsvereeninging toestemde in de teruggaaf aan den lande van de haar toebehoorende 14 erfpachtsperceelen Kentjong tot en met IX, Oetan Semboro I tot en met IV en Alas Soemberbarie, de eerste 13 gelegen in het district Poeger, het laatste in het district Tanggoel van de afdeling Djember, samen eene oppervlakte beslaande van ongeveer 6000 bouws. Van deze gronden, die daarna aan de bevolking zullen worden afgestaan, zal dan de Handelsvereeninging 1/3 gedeelte mogen inhuren voor de suikercultuur, nadat zij door den aanleg der irrigatiewerken voor den teelt van riet geschikt zullen zijn gemaakt, terwijl zij in de kosten dier werken zou bijdragen door betaling van f.5 per bruto bouw van den jaarlijks ten behoeve van de onderneming Djatirot op de bevoelbaar gemaakte gronden tot stand te brengen rietaanplant.

Aan de Handelsvereeninging was zes maanden tijd gelaten voor het medewerken tot eene overeenkomst op den evengemelden voet.

Van het aanbod der regeering is door haar gebruik gemaakt, daar, naar wij vernemen, de bedoelde erfpachtsgronden reeds aan het gouvernement zijn teruggegeven, zoodat verwacht kan worden, dat spoedig een aanvang zal worden gemaakt met den aanleg der kostbare bevoelingswerken en de verdere uitvoering van gesloten contract.

Vershil en Overeenkomst.

Te Malang doet de volgende mop de ronde, welke streng historisch moet zijn, zooals door verschillende personen naarstig is bezworen.

Het was tijdens de oefeningen in West-Java, toen een stafkapitein, meer theoreticus dan practicus, in het terrein den weg kwijt was. Hij kan, met de kaart in de hand, in geen velden of wegen zijn eigen positie vinden en vroeg

hard hebben zij genoten van de verhalen, die ouderen deden van hetgeen zij op zulke reizen hadden ondervonden. Die verhalen wekken eenzelfde gevoel bij hen op als bij den Hollandschen jongen, die in zijne verbeelding verplaatst wordt naar den tijd van Brinio en de oude Batavieren. Het land te zien, waar hunne vaders en grootvaders hunne „lauweren" hadden behaald, daar verlangden velen naar.

Wij zijn dan ook in dat land geweest. Er is daar een groot meer, het Matano-meer, ten N.W. waarvan de Kinadoers wonen. Wat eene onvruchtbare streek is het daar! Men was er juist aan het oogsten. De rijstvelden liggen tegen de steile hellingen der bergen op; de komkommers, die tusschen de rijst groeien, moeten worden vastgebonden, anders zouden de vruchten door hunne zwaarte den stengel doen breken, om daarna in het meer te rollen. De hoeveelheid rijst, die men krijgt, is zeer gering, en le schuren waren dan ook niet grooter dan flinke pakkisten.

In het voornaamste dorp Matano had ik een gesprek met het hoofd, een oud man, die er menigmaal op uit is geweest om den dood van gevallen stamgenooten op de Possoërs te wreken. Ik vroeg hem naar de oorzaak van dezen jarenlangen oorlog. Nu had ik niet anders verwacht of de man zou het geheele verhaal, dat de Possoërs daaromtrent doen, ontkennen; maar hij antwoordde: „De menschen van Kinadoe hadden inderdaad schuld; maar zij en hunne nakomelingen zijn uitgestorven; nu hebben de Possoërs hunne veete op ons overgebracht; dit is onrecht."

Ik vroeg den ouden man ook, of hij niet onaangenaam gestemd was zijne voormalige ervvijanden (mijne metgezellen) te zien. Het hoofd antwoordde: „Neen, dit doet mij niet onaangenaam aan. Zooals het nu is, is het veel beter. Vroeger had mijn dorp drie versterkingen; we hadden ons dorp in het water gebouwd (paalwoningen), opdat men ons niet onverhoeds zou overvallen. De meesten onzer, die door de Possoërs zijn gedood, werden overvallen terwijl zij aan den Meeroever houtskool brandden voor onze smederijen. Wanneer eene vrouw naar het rijstveld ging, al was het alleen maar om groente voor de toespis te halen, dan moesten er twee gewapende mannen mee, één voorop en één achteraan. Het is nu beter; wij voelen ons gerust.

De Haagsche Commissiebank

37-39 Prins Hendrikstraat - - - 's-Gravenhage.

Effecten - Coupons - Beleening

Prolongatie - Deposito - Cheques

Safe-Inrichting.

His Master's Voice

The Gramophone Cy. (Agency)

EXPORT NAAR O. EN W. INDIË.

DEN HAAG: 25 Papestraat,

Tel. 7211.

AMSTERDAM: 12 Reguliersbreestr., Tel. 5614.

C.L. BOUCHER
WOONT
PAPESTRAAT 11
SPECIALITEIT IN
AMERIKAANSCH KANTOOR
ARTIKELN - VULPENHOUDERS
BOEKBINDERIJ - BOEKDRUKKERIJ
STEMPELINRICHTING

C. J. WEGENAAR, ARTS.

Inwendige en Tropische Ziekten.

Spreekuur 1-2 uur 's nam.

Verhulststraat 47. :: Den Haag.

TELEFOON 205.

Firma H. VAN BESOUW - BREDA

Ondergoederen naar maat : voor
: Uitzetten : Dames
: Indische Uitrustingen : en Heeren

DEGELIJKE goederen uitmuntende boven elke fabrieksconfectie. **Gegarandeerd!**

Vertegenwoordiger(ster) dagelijks te ontbieden.

Telegram-Adres: BESOUW, Breda. - Interc. Telef. 504.

VOOR INDIË.

De aangenaamste, mooiste en nuttigste bezigheid is zeker het **Fluweelpletten**

en Schilderen. Onderricht bij

Firma TENZER, Noordeinde 139a, Den Haag

Magazijn en Fabriek van Schildersartikelen, voorwerpen om te Branden, Snijden, enz.

RIJK GEILLUSTR. PRIJSCOURANT VAN HOUTWAREN

tegen inzending van 50 cent franco Indië. - - - -

RIPPEN

Pianohandel

PIET HEINSTRAT 42

ELANDSTRAT 17.

Tel. 4683.

Verhuren Stemmen

DE BAS & Co., Bankiers
HEERENGRACHT 17 - 'S-GRAVENHAGE

BELASTEN ZICH MET ALLE BANKZAKEN

:-: Safe-Inrichting. :-:

FEUILLETON.

Eene reis in Mori. *)

Door Dr. ALB. C. KRUYT.

II.

Toen ik op reis zou gaan, had ik niet de minste moeite om metgezellen te krijgen. Er was veel lust om met mij mede te gaan en dit had zijn reden. In het Zuidelijk deel van het landschap Mori ligt eene streek, met welker bewoners de Possoërs sedert jaren in voortdurende oorlog waren, tot dat de komst van het Gouvernement aan dien toestand een einde maakte. Als oorzaak van dezen voortdurende oorlog vertelt men, dat eens een hoofdman van de Possoërs door de inwoners van Kinadoe, een dorp uit genoemde streek, gevangen genomen was, terwijl hij daar zijne waren te koop kwam aanbieden. Men had den man toen naar de smidse gebracht, en hem in den oven verbrand. Zoo lang hij nog kon spreken, had de Possoërsche hoofdman zijne vijanden vervloekt. Hij had een eed gedaan, dat zoo lang de hanen zouden kraaien en de rijstblokken geen wortels zouden hebben geschoten, zijne nakomelingen geen vrede zouden hebben met de nakomelingen van zijne belagers.

Op grond van dezen eed gingen ieder jaar een aantal Possoërs een sneltocht ondernemen naar Kinadoe.

Dit was een heilige wet geworden voor deze menschen. Wanneer zij aan deze wet niet gehoorzaamden, zou de vloek van hunnen voorvader henzelfen treffen. Deze voortdurende oorlog was dikwijls eene uitkomst voor de barbaarsche zeden van den ouden tijd. Want, wanneer men voor den dood van een voornaam persoon een menschenoffer noodig had, en men kon daartoe geen slaaf krijgen, werd een tocht naar Kinadoe georganiseerd om aan de noodige menschenhoofden te komen.

De jonge mannen van den tegenwoordigen tijd hebben die tochten niet meer meegemaakt. Maar 's avonds om den

*) Overgenomen uit Maandbericht (No. 2, Febr. 1914) van het Ned. Zendinggenootschap.

aan een infanteriekapitein om inlichtingen, welke hem werden gegeven.

Na afloop der oefening ging de stafkapitein niettemin hevig het werk der anderen critiseeren, vertelt de „Nwe. Soer. Cr.“, ook dat van den infanterie-hoofdman. Deze troepenkeuter stelde, toen de bespreking was afgelopen, den stafman de volgende vraag:

„Weet u het verschil tusschen een ooeivaar en een stafofficier?“

„Neen“.

„Nu, dan zal ik u dat vertellen. Een ooeivaar vindt altijd den weg, ook zonder stafkaart, en een stafofficier vindt den weg niet, ook met een stafkaart. U bent er toch niet boos om?“

„O neen“ — zei de stafman — „heel goeie mop.“

„Prachtig. Dan wil ik u vragen: wat is de overeenkomst tusschen een ooeivaar en een stafofficier?“

„Weet het niet.“

„Beiden hebben een grooten bek“,
Tableau!

Suriname.

Ingevolge de toezegging in ons vorig nummer, laten wij hier eenige opmerkingen volgen over de exploratie — niet exploitatie, zooals de zetter wilde — van de Corantijn door Schomburgk en door Barrington Brown.

Beide reizigers hadden een officiële opdracht van de Britsche Regeering. Robert Schomburgk was op reis gegaan om grenzen te bepalen. Brown om een geologisch onderzoek in te stellen. Nu meenen wij niet te veel te zeggen wanneer wij beweren dat hij, die een opdracht heeft als Schomburgk, tot zekere hoogte geneigd zal zijn — en van kwade trouw behoeft daarbij geen sprake te zijn — de grenzen zooveel mogelijk op te schuiven naar de zijde van den nabuur. Hij is zonder twijfel niet zoo onbevangen als iemand, die de opdracht heeft eene rivier op te nemen, zonder meer.

In de tweede plaats deze opmerking: drie jaren vóór de hier bedoelde Corantijn-reis had Schomburgk een boekje uitgegeven, getiteld „A description of British Guiana“, London 1840, waarin hij verklaart — zie blz. 16 — dat de Corantijn haar bron heeft in denzelfden bergketen als de Essequibo, „probably in 10° N. lat. and about twenty-five miles east of the source of the Essequibo“. Het eerste was een geoorloofde veronderstelling, maar voor het aangeven van een vermoedelijke afstand tusschen de bronnen van beide rivieren had Schomburgk geen voldoende grond.

Toen hij uittrok om de bronnen van de Corantijn op te sporen was hij dus niet geheel „papier blanc“.

Hoe was nu zijn opname van de rivier? De goede methode is: van de monding naar den oorsprong, omdat men dan uit den aard der zaak langzamer vordert en minder gevaar loopt de mondingen van zijrivieren, die dikwijls achter eilanden verborgen zijn, voorbij te varen. Men houde in het oog, dat de bovenloop van de Corantijn nog geheel onbekend was.

De officiële rapporten van Robert Schomburgk staan ons niet ten dienste, maar uit het boek van zijn broeder

Iets dat mij al spoedig gedurende mijne reis opviel, was, dat de menschen zoo bevreesd waren. Menschen, die hard wéglieden, of die zich verstopten, riep ik wel eens toe niet bang te zijn; maar ik merkte op, dat dit toespreken gewoonlijk hun angst vermeerderde. Waarschijnlijk hoorden zij alleen mijne stem, zonder in hun angst te verstaan wat ik zei.

Voor deze vrees is er ook genoeg reden. In 1907 is er eene strafexpeditie geweest, waarvan ik boven reeds met een enkel woord sprak. De Indische maréchaussés zijn toen door het land getrokken. Na dien tijd hebben de Moriërs weinig anders te zien gekregen van het Gouvernement dan soldaten en nog eens soldaten. Zendingen en onderwijzers waren er niet om de menschen de bedoelingen van het Gouvernement beter te doen verstaan. Door het overvallen van de patrouilles hadden de Moriërs den naam gekregen van onbetrouwbaar te zijn, terwijl die overval niet anders is geweest dan een poging van den radja van Mori om zich van het juk der Hollanders te bevrijden. Er was niemand om hun uit te leggen welk een onmogelijk werk dit is. Nu deze poging is mislukt, denkt geen enkele Moriër er meer aan zich te verzetten.

Evenwel, de Moriërs heetten onvertroubaar en daarom ging geen enkele Civiëlzaghebber het land door zonder een stevig geleide van soldaten. Maar dit geleide verhinderde elke toenadering van de menschen tot hun bestuurder. De tegenwoordige Civiëlzaghebber, de heer Beukers, die als luitenant Possoland heeft leeren kennen, heeft dit begrepen. Hij liet de soldaten thuis; hij bemoeit zich veel met de hoofden, legt hun zijne bedoelingen uit; en tegelijkertijd staat hij er op, dat zijne bevelen nauwkeurig worden opgevolgd. De menschen beginnen vertrouwen in hem te stellen, en hij brengt het land vooruit.

De Civiëlzaghebber van Mori had last gegeven, dat het hoofd van ieder dorp mij naar de naastvolgende vestiging moest geleiden. Het hoofd van de plaats, waarheen wij gingen, kwam mij gewoonlijk een eind tegemoet, schuchter en verlegen. Ik legde hem dan in het kort uit, wat ik kwam doen, ik noodigde hem uit eens door den kijker van het meettoestel te kijken; en wanneer hij dan door den kijker de noten kon zien van een kokosboom, die heel ver afstand, was het ijs ineens gebroken. In elk dorp hield

Richard „Reisen in Britisch Guiana in den Jahren 1840—1844“, Leipzig 1847—48 (deel II) blijkt, dat Robert, na in Juni, Juli en Augustus 1843 deels te water, deels over land in het brongebied van de Essequibo en de Trombetas gereisd te hebben den 21n Augustus het bekken van de Amazone verliet om op 6 September zijn reis langs de Cutari aan te vangen. Om het punt, waar deze reis zou beginnen, te bereiken had hij op 23 Augustus de Aramatau, een andere bronrivier van de Corantijn, overgetrokken. Uit het reisverhaal blijkt niet welke reden Schomburgk heeft gehad om de Cutari af te zakken en niet de Curuni.

Het eerste gedeelte van de vaart langs de Cutari ging, door de omgevallen boomen, die den weg versperden, zeer langzaam. Op 11 September werd de monding van de Aramatau bereikt en spoedig daarop die van de Curuni. Den 14n September passeerde Schomburgk de monding van de Sipariwini. Op 19 September was de voorraad levensmiddelen zoo verminderd, dat de dagelijksche rantsoenen tot 4 ons „Farinha“ werden teruggebracht. Zeker heeft deze omstandigheid er toe medegewerkt om alle oponthoud te doen vermijden en de reis snel voort te zetten. Van het passeeren van den mond van de Pani, die op de kaart even groot als de Curuni is geteekend, wordt in het reisverhaal geen melding gemaakt. Op 20 September werd de groote val bereikt, waaraan Schomburgk den naam gaf van „Friedrich Wilhelm's IV Cataract“; Boven deze vallen vereenigen zich de Curuni en de later door Brown ontdekte New River.

Schomburgk heeft dus voor deze reis 14 dagen — van 6 tot 20 September — gebruikt.

Een blik op de kaart leert, dat Schomburgk, de Curuni afvarende, bijna onvermijdelijk de monding van de New River, die achter een groot aantal eilanden en watervallen — door hem „die Fälle und Stromschnellen der Tausend Inseln“ genoemd — in de Corantijn valt, moest voorbijvaren.

Barrington Brown, die een kleine 30 jaren na Schomburgk de Corantijn zou exploreren, verkeerde reeds daarom in betere conditie dan zijn voorganger, omdat hij diens kaart bezat. Brown deed zijn onderzoek in de goede richting, d.i. van de monding naar de bronnen. Hij nam elk der bronrivieren tweemaal op. De door hem ontdekte New River werd opgevaan van 4—25 October 1871; het afvaren van het verst bereikte punt tot aan den val Friedrich Wilhelm IV duurde van 8—19 November. Van dit punt vertrok Brown op 21 November om de Curuni en vervolgens de Cutari op te varen.

Hij bereikte op 8 December het punt in de Cutari, van waar Schomburgk in September 1843 zijne Corantijnreis had aangevangen. Van dit punt werd de terugreis aanvaard op 9 December. Van 11—13 December werd de Aramatau bezocht en op 20 December was hij weer aan de Friedrich Wilhelmvallen.

Zonder den minsten twijfel verdient de exploratie van Brown meer vertrouwen dan die van Schomburgk. Na de exploratie van beide bronrivieren uitvoerig beschreven en de breedte en diepte vergeleken te hebben, verklaart Brown, dat de New River de hoofdrijver is en de Curuni „only a branch“. (Zie „Reports

ik korter of langer op, ging in het huis bij het hoofd, waar dan spoedig meer dorpingen kwamen; ik informeerde naar eenige dingen, waarin de menschen belang stellen, naar hun rijst, hun buffels en hun kinderen. Ik hielp hen met medicijn, als er een zieke was. Kortom ik deed alles, wat iedere zending gewoon is te doen en door al die eenvoudige, doorgewone dingen was het vertrouwen van deze menschen spoedig gewonnen. „Deze Hollander is heel anders dan de anderen“, merkte men tot elkaar op, „bij dezen durven wij te lachen en te praten; deze komt bij ons in huis en vertelt ons een en ander.“

Het vertrouwen der menschen uitte zich ook hierin, dat men met allerlei aangelegenheden bij mij kwam. Ik moest bij den Civiëlzaghebber de voorspraak zijn voor eene weduwe en haar kind; deze vrouw wilde gaarne verhuizen naar het Possosche, maar het hoofd van het dorp, waar zij nu woonde, verzette er zich tegen.

Een Morisch dorpshoofd kwam mij met tranen in de oogen vertellen, dat het districtshoofd hem wilde dwingen naar eene plek te verhuizen, die een paar dagen loopens verwijderd is van zijne voormalige woonplaats. Ik onderzocht deze aangelegenheid ter plaatse; het verzoek leek mij alleszins billijk, en ik droeg de zaak aan den bestuursambtenaar voor met gunstig gevolg.

Van een ander moest ik een lang buffelverhaal aanhoren met verzoek deze zaak aan den Ambtenaar uit te leggen, want de tolk (een onontwikkelde man) deed zulks nooit goed, beweerde hij.

Een ander kamponghoofd beklagde zich bij mij, dat de laatste soldatenpatrouille voor een varken van tien gulden een rijksdaalder had gegeven. Toen ik dit aan den Civiëlzaghebber vertelde, liet hij dadelijk den sergeant, patrouillecommandant, bij zich komen. De man erkende dit gedaan te hebben, en toen de Ambtenaar hem het onbehoorlijke van zijn gedrag onder het oog bracht, gaf hij gemoedelijk toe, dat het varken goedkoop was dan in Amsterdam.

(Wordt vervolgd).

Hillmer & Co.

Noordeinde 58. Tel. 1667

PIQUÉ HEMDEN

f 2.75, f 3.50, f 4.- f 4.50.

Engelsche Hemden
steeds de nieuwste Dessins
van af f 2.50.

Rijke keuze **DASSEN**.
Gemaakte en Zelfbinders.

P. B. VAN MOORSEL & CO

Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag

**Goedkoopst adres voor het geheel
of ged. installeren van woningen.**

P. DICKHOFF.

Kunsthandel - Spiegel- en Lijstenfabriek,
ENCADREMENTEN.

Speciale bewerking voor de tropen.

86a PIET HEINSTRAT 86a.

Telefoon 5676.
DEN HAAG.

THE BERLITZSCHOOL OF LANGUAGES

WELBEKEND BIJ ALLEN DIE NIET VERLOF IN NEDERLAND VERTOEFEN

DEGELIJK ONDERWIS IN

DUITSCH, ENGELSCH, FRANSCH, SPAANSCH, ITALIAANSCH, enz.

LET OP HET JUISTE ADRES DER ORIGINEELE BERLITZSCHOOL
— OVER DE WAALSCHER KERK —

58^a NOORDEINDE NIET-BOVEN-KRUL TEL. 2234

HEINEKEN'S
Glazenwasscherij

STOOM JALOUZIEËN- EN ROLLUIKENFABRIEK

Fabriek van Geschilderde

: Gordijnen :

in meer dan 500 dessins

KLENUS Stofzuigmachine

Hof- en Rijksleveranciers

'S-GRAVENHAGE

Kettingstraat No. 6 - Telefoon 2478

1ste Rotterdamse

Maatschappij van verzekering op het leven
Oudehavenkade Nr. 1. Plan C, Rotterdam.

Directie: P. R. MEES, J. BRUNSTING.

Levensverzekering

in elken vorm.

Hoofdvertegenwoordiger voor Ned.
Oost-Indië te SOERABAJA.

of the physical, descriptive and economic geology of British Guiana, by Charles B. Brown and J. G. Sawkins, London 1875).

Heeft Schomburgk, die zoovele rivieren van Guiana heeft opgenomen, in den waan verkeerd, dat zijn snel afvaren van de Corantijn een afdoende opname van de rivier was?

In een geograaf van zoodanige reputatie zou dat ten hoogste moeten verbazen. Wij zijn dan ook zoo vrij dit te betwijfelen.

Engeland beroept zich op de vluchtige opname van Schomburgk, wij houden ons aan het nauwgezette onderzoek van Brown. Daar de Regeering weigert de bescheiden te publiceren, is ons de gelegenheid onthouden de gronden, waarop de Britsche Regeering haar standpunt handhaaft, aan kritiek te onderwerpen.

Wij hopen en vertrouwen, dat de Staten-Generaal, na kennismaking van de bovenstaande uiteenzetting, nog eens zullen aandringen op overlegging van alle stukken betreffende deze kwestie. Misschien wil ook de vorige Minister van Buitenlandsche Zaken zijne verklaring aan de Eerste Kamer toetsen aan onze vergelijking van de exploraties der beide Engelsche reizigers.

Ten slotte willen wij er nogmaals — men zie ons nummer van 12 Februari — op wijzen, dat de Britsche Regeering, in haar jongste kaart van Suriname, gevoegd bij het consulaire verslag over 1910—1912, zelf de New River als de hoofdriever en de Curini als een kleinen zijtak teekent.

* * *

Aan „Suriname” van 30 Januari ontleenen wij eenige beschouwingen over de koloniale middelen in 1913, naar aanleiding van den laatst verschenen middenstaat:

„Het beeld dat deze staat aanbiedt, kan niet anders dan bemoedigend genoemd worden. De raming is in totaal overschreden en ook de opbrengst van 1912 werd overtroffen. Te bemoedigender is deze omstandigheid, als men in het oog houdt, dat aan 1913 onmiddellijk voorafging het en voor de balata-industrie — de kurk waarop de kolonie drijft — en voor de bacovencultuur, waarvan de export toen geheel ophield — ongelukkige jaar 1912, welks tegenslagen zich nog in 1913 moesten doen gevoelen. Slechts drie van de voornamste middelen bleven en beneden de raming voor 1913 en beneden de opbrengst 1912, n.l. de inkomstenbelasting, de invoerrechten en het zegelrecht”.....

„De opbrengst van de Hendrikschool was en raming 1913 en opbrengst 1912 vooruit — een gunstig verschil.”

Evenals ten vorigen jare overtrof de opbrengst van passage- en vrachtgelden Koloniale Vaartuigen en raming en opbrengst 1912 — en nog al beduidend. Voor het eerst vertoonde de opbrengst van passage- en vrachtgelden kol. Spoorwegen hetzelfde. — Dit schijnt het eenige voordeel van de samentrekking der drie technische departementen geweest te zijn, dat daardoor de heer Schönfeld, in wien een goed koopman schijnt te zijn verloren gegaan, in aanraking met die bedrijven kwam.

De grootste opbrengsten komen al weer van de balata-industrie. De raming voor vergunnings- en concessierechten zoowel als de retributie op de verkregen balata overtroffen de ramingen resp. met bijna 30 pct. en bijna 20 pct. Het eerste middel bleef echter beneden de opbrengst van 1912, een gevolg van de droogte van dat jaar, waardoor de concessies niet werden afgewerkt. — Het tweede middel overtrof de opbrengst in 1912 met ongeveer 60 pct.

De goud-industrie toonde eenigen vooruitgang. Zoowel de belasting op goud, als de concessierechten overtroffen de raming 1913 en opbrengst 1912”.....

* * *

Onder het hoofd „Een heugelijke tijding” schrijft „De West” van 3 Februari:

„Blijkens een hier ter stede ontvangen telegram, heeft de Rotterdamsche combinatie het voorstel van de planters aangenomen betreffende de regeling van het bedrijfsverband, waaronder voorschotten zullen worden verleend voor de bacovencultuur.

Daarmede is het laatste verschilpunt weggenomen tusschen de combinatie en de planters, en mag nu spoedig de uitvoering tegemoet worden gezien van een onderneming, die van ontzaglijke beteekenis kan worden voor de toekomst van Suriname.”

* * *

Aan de administraties van de Surinaamsche bladen moeten wij hier de opmerking maken, dat wij de ruilnummers niet altijd geregeld ontvangen. Zoo bereikten ons niet Nos. 103 en 104 van „De Surinaamsche Bode” en 456 en 457 van „De West”.

Curaçao.

De enkele couranten, die we met de laatste mail ontvingen, behelzen slechts zeer weinig wetenswaardigs. Alles schijnt op Curaçao rustig en vreedzaam te gaan. De nog niet „uitgewaarde storm” van de Amigoe in haar Nieuwjaarsnummer, heeft de atmosfeer tot nu toe nog niet in beroering gebracht. Gelukkig maar! Want al dat gekibbel en vooropzetten van meeningen doet afbreuk aan de welvaart van het eiland.

De volgende berichten zijn uit „De Wakker”:

„De ontginning van de fosphaatlagen op de plantage Santa Barbara is thans wederom in vollen gang, hetgeen bijdragen kan, om niet alleen de Koloniale Kas te stij-

ven, maar ook, door verschaffing van werk aan tal van Curaçaosche arbeiders als anderszins, de algemeene welvaart te bevorderen.

De hervatting der ontginning doet ook genoeg aan niet weinigen, die billijkheidsgevoel hebben, doordien de heer John Godden, die langen tijd verstoken is gebleven van de inkomsten, die uit bedoelde exploitatie konden en moesten voortvloeien, thans wederom in het genot daarvan is getreden en, hopen wij, ze nog lange jaren zal blijven genieten.

— Zondag 1.1. heeft het van den vroegen morgen tot des namiddags 2 uur niet alleen in de stad, maar ook op schier alle plantages vrij overvloedig geregend, waardoor de wensch vooral van de planters werd vervuld, die reeds weinig hoop voedden op eenigen oogst, daar zij hun maïsen andere velden door rupsen vernield en door de felle tropische zon verschroeid zagen. Wordt de thans gevallen regen spoedig door meer buien gevolgd, dan mag men de verwachting koesteren, dat er eenige opbrengst van onze velden binnengehaald zal worden. Zoo niet, dan zal men nagenoeg slechts maïsstokken als voeder voor het vee hebben.

’t Is te wenschen, dat de voorspelling van Ds. Bosch in zijn werk „Reizen in de West-Indiën”, niet moge worden verwezenlijkt! De schrijver beweert, dat er op de West-Indische eilanden een tijd zal komen, dat het niet meer zal regenen, daar men bezig is de eilanden te ontbosschen, door het kappen van hout, om kolon te branden.

Sedert den regen op 1.1. Zondag is het des nachts en in den vroegen ochtend bijzonder koud alhier, terwijl het in den loop van den dag zeer warm kan zijn.”

Naar aanleiding van het feit, dat de Gouverneur den Minister van Koloniën zelfbestuur op de eilanden heeft onttraden, schrijft „De Wakker”:

„Er zijn verscheidene redenen, waarom men het niet raadzaam acht zelfbestuur op onze eilanden in te voeren. Toen het Moederland in vroegere jaren ons het recht wilde schenken, om onze vertegenwoordigers te kiezen en naar den Koloniale Raad af te vaardigen, werden wij, ingezetenen der Kolonie, onrijp verklaard voor het genot van zulk een recht. Zijn wij, nu er sedert dien tijd meer dan een halve eeuw is verlopen, alsnog onrijp? Zijn wij, ondanks de schatten, door de Regeering voor het onderwijs van het volk en van de betere standen verteerd, stationnair gebleven, geen stap vooruitgegaan? Welk een onverklaarbare, naar het schijnt eeuwig te duren onrijpheid, waartoe Curaçao’s ingezetenen gedoemd zullen blijven!

Maar, waarschijnlijk is de afkeer, dien men van zekere zijde koestert voor het ons verlenen van zelfbestuur, gegrond op de bedenking, dat wij, zoo ons zulk een bestuur verleend wordt, wetgevers zullen krijgen uit één groep der bevolking. Daar is men tegen gekant. Nu willen wij vragen, of het niet een der gevolgen, ja een der voordeelen van het vertegenwoordigend stelsel is, dat zij, die het meest te verliezen hebben bij een slecht beheer en bestuur, het meest te vertellen hebben tot het tot stand brengen van een degelijke regeering? Och, laten wij het kind bij zijn naam noemen: die afkeer is gegrond op ’t vermaledijde vooroordeel tegen ras en godsdienst!”

„De Wakker” is hier wel wat raadselachtig. We vermoeden, dat met de „groep” bedoeld wordt de bezittende klasse, de meer intellectueelen van Curaçao en dat de „zekere zijde”, door „De Wakker” bedoeld, deze niet gaarne als wetgevers ziet.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Algemeene drang naar Onderwijs.

Gelijk een kind tegen zijne ouders opziet en van hen verwacht, wat hij noodig heeft, zoo zien wij, Inlanders — alzo een correspondent van de Pembrita Betawi uit Tegal — tegen de Regeering van N. I. op, van wie wij alle heil verwachten. In de eerste plaats rekenen wij hieronder het onderwijs. De drang naar onderwijs is bij den Inlander niet meer tegen te houden. Wij verlangen naar scholen, steeds meer scholen, want deze komen wij te kort. Onze kinderen kunnen niet alle geplaatst worden. Met leedwezen, spijt en ergernis moeten wij van Tegal, een haven- en handelsplaats met duizenden inwoners, constateeren, dat er slechts twee Inlandsche scholen, één eerste- en één tweedeklas school is. Zelfs op de tweedeklas school komen plaatsen te kort. Wij zijn daarom noodzaak onze kinderen elders ter school te zenden, wat natuurlijk met veel soesah en onkosten gepaard gaat. Om in de algemeene behoefte aan onderwijs eenigszins te voorzien, worden er particuliere middagscholen opgericht; maar dit is het ware toch niet. De kleine man kan er misschien voor zijne kinderen genoeg mee nemen, maar zij, die een eenigszins hoogere positie in de maatschappij bekleeden, verlangen voor hunne kinderen meer en beter onderwijs. Geklaagd wordt daar ook over de onverschilligheid der onderwijzers.

De nieuwe controleur Kota van Tegal, de heer van den Bos, heeft een cursus geopend voor boekhouden, waarmee hij een mooi voorbeeld gegeven heeft van toewijding en warme belangstelling in het lot der Inlanders. In weerwil van zijne drukke bezigheden, weet hij toch nog 3 à 4 uren in de week af te zonderen om lessen te geven in het boekhouden. Tot nu toe hebben zes Inlanders zich voor dezen cursus laten inschrijven, w.o. vijf Inl. onderwijzers van de Kweekschool.

Over Zendingshospitalen.

Tegen de aanvallen in de Javaansche pers op de Zen-

Teleph. Intercomm. 5492. **Vleeschhouwe rij** Teleph. Intercomm. 5492.

Valkenboschplein 3. GERARD BLONK.

Moderne Exploitatie.

Levering uitsluitend prima kwaliteit.

Sigaren Ex- en Import Maatschappij v/h L. LANGE.

Leverancier van Z. K. H. Prins Hendrik der Nederlanden. Hertog van Mecklenburg, enz.

Lange Voorhout 86, 's-Gravenhage.

SPECIALE VERPAKKING VOOR DE TROPEN. HOOGFIJNE LICHT BREMER SIGAREN GEIMPORTEERDE HAVANA SIGAREN.

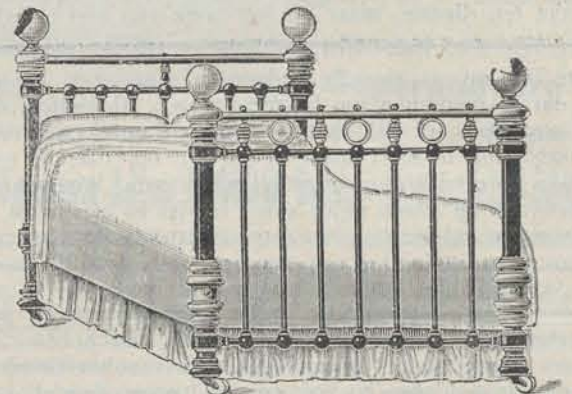
DORDTSCHER BANK
'S-GRAVENHAGE - KNEUTERDIJK 12-14
behandelt alle Bankzaken.

Een Gemeubileerde 2de Étage te huur,

voorzien van Electrisch Licht, Telefoon en verdere Moderne Gemakken.

Hoogewal 13-14, 's-Gravenhage HOLLAND.

Th. A. A. SIMONIS,
GROENMARKT 34, over de Prinsestraat.
TELEFOON 2535. DEN HAAG.

Specialiteit in BEDDEN.

Groote keuze vanaf het beste tot het eenvoudigste.

Magazijn gesloten van half een tot twee uur.

Kledingmagazijnen P. VAN DEN BRUL

AMSTERDAM
Nieuwendijk 184.

DEN HAAG
Veenestraat 15.

HOORN
Groot Noord 9.

LEEUWARDEN
Nieuwe Stad 94.

ONZE GEMAAKTE

HEEREN-, JONGEHEEREN- en KINDERKLEEDING

is BEKEND SOLIDE en munt uit door Eleganten Pasvorm en KEURIGE AFWERKING.

Kleedermakerij van den eersten rang

soenlijk" (sopan) zijn en aan onze wijze, oude grondbeginselen getrouw blijven. Wij hebben thans nog, gelijk ook vroeger, mannen van geest, talent en bekwaamheid onder ons, aan wie wij voor onzen vooruitgang en ontwikkeling véél te danken hebben. Weg met die aanmatigende pretenties van een valsche beschaving, die ons zonder eigen oordeel en karakter laten en de fundamenten van onze eigen goede instellingen zouden ondermijnen!

Van Vreemde Koloniën.

Ratten en de pest.

In verband met de nieuwe emotie, die de pestgevallen op Java — waarvan wij elke 14 dg. een halfjaar's overzicht geven — veroorzaken en de reis van den G. G. naar 't pestgebied, ontleenen wij aan het bericht over een lezing van kolonel Browning Smith, bij gelegenheid van de Sanitary Conference te Lucknow (Br. Indië), de opmerking dat rattenverdelging om blijvend resultaat op te leveren, alle twee maanden herhaald moet worden. Uitroeiing is ineens niet te bereiken; rust men na een belangrijke vermindering, zooals deze nog 't best te verkrijgen is door vergiftigd voedsel en vangen, dan groeit het aantal dieren weer aan totdat de noodzakelijkheid om den strijd opnieuw aan te binden weer door pestslachtoffers wordt aangevoelen. Dit is natuurlijk een verkeerde methode, alleen door een stelselmatige herhaling van de maatregelen na korte tijdbestekken is de uitroeiing zoover te verkrijgen als zij uit een medisch oogpunt noodzakelijk moet worden verklaard.

In Br. Indië is het geloof aan 't besmettingsgevaar door de rat voldoende tot de bevolking doorgedrongen om op haar medewerking te kunnen rekenen.

Teruggewonden beschaving.

Sedert luitenant (thans generaal) Bower van zijn, volgens officieele opdracht volbrachte zending, in Oost-Turkistan het berucht geworden handschrift meebracht, is de hervonden beschaving van Chineesch Turkistan bij wetenschappelijke mannen een onderwerp van onverflauid onderzoek gebleven. De Asiatic Society of Bengal droeg de ontzetting op aan Dr. Hoernle, hetgeen de gegevens bezorgde, waarop Sir Aurel Stein zijn goed geslaagde expeditie organiseerde. Maar hetgeen gevonden werd, wekte de nieuwsgierigheid telkens nog in verhoogde mate op. Drie Duitsche, een Japansche en een Fransche tocht getuigen hiervan. De onderlinge mededinging is nu omgezet in een internationale samenwerking. Sir Aurel Stein gaat met Dr. von Le Coq en M. Pelliot, een Engelschman, Duitscher en Franschman, een nieuwe ontdekkingsreis in de streek om Toerfan volbrengen, die een stelselmatig onderzoek van de vele tot nu toe verkregen aanwijzingen zal opleveren.

Gij zult niet dooden.

Het Boeddhisme schijnt deze leer niet alleen voor te schrijven, maar de belijders, die in omstandigheden komen over leven en dood van medewezens te beslissen te hebben, schijnen er zich ook naar de letter der wet aan te houden. Helaas is echter ook hier de goede bedoeling van Boedha omgezet in een lettertoepassing, die tot een averechtsche uitkomst leidt.

Mevr. Bulstrade heeft in een te Londen gehouden vergadering van de Royal Asiatic Society mededeelingen gedaan over een verleden jaar door Mongolië gemaakte karavaanreis, waarop zij ook Oerga, de residentie van den Hoetoektie bezocht. Niet alleen de schoon- en aantrekkelijkheden trokken haar aan, maar zij verkreeg ook toegang tot de gevangenen. Hierover lezen wij in de „N. Rott. Crt.“:

„In een kleine afgesloten ruimte, besloten binnen een schutting van hooge, met ijzeren punten bezette palen, zijn vijf of zes kerkers. In die kerkers zijn menselijke wezens opgesloten, o.w. een aantal hoogbeschaafde, verrijnde, zachtvaardige Chinezen, die voor hun gansche verdere leven in zwaar met ijzer beklonken doodkisten zijn opgesloten, die zij nooit kunnen verlaten. Zij kunnen niet rechttopzitten; zij kunnen niet plat neerliggen. Slechts enkele minuten daags aanschouwen zij het zonlicht, wanneer hun voedsel hun, tweemaal daags, wordt toegeworpen door een gat van 10 c.M. diameter in het deksel. Deze doodkisten — ik telde er vijftig, doch er waren er nog verscheidene, die ik niet kon tellen — staan verspreid over de vuile vloeren van die kerkers. Niets, dat ik nog ooit in de toekomst zal kunnen zien, zal het schouwspel van dezen vreeselijken kerker uit mijn herinnering kunnen verbanen.“

Ter-dood-veroordenen, dat mag niet. Maar een gruwel-gemartel als hier beschreven zou Boedha wel hebben kunnen bedoelen?

De leiding die Rusland over Mongolië aanvaard heeft, belooft voor dergelijke opvatting niet veel ten goede. Siberië wekt de verdenking dat over die opvatting eerder groote overeenstemming kan bestaan.

Is er geen macht ter wereld, die roeping kan gevoelen een poging te wagen om verlosser van die ellendigen te worden?

Fransch-Duitsche grens in Midden-Afrika.

De D. pers nam een telegram op uit Berlijn, volgens welk majoor Zimmermann gemeld zou hebben, dat de grens door de daarvoor nitgezonden commissie is vastgesteld. Zoo luidt 't bericht echter verkeerd. 't Is waar, dat de gemengde commissie voor de opname en 't doen der astronomische waarnemingen met haar rapport gereed is gekomen en dit aan de wederzijdsche regeeringen heeft ingediend. Maar nu hebben deze nog uit te maken of zij

met 't voorstel accoord gaan, waarna een vergadering der gemengde commissie zoo noodig over eventuele opmerkingen zal beraadslagen.

De tolrechten voor 't Panamakanaal.

Naar het zich laat aanzien drijft dit vraagstuk naar een goed vaarwater. De aanvankelijke oplossing is grotendeels beheerscht geweest door nationaliteitsgevoelheid. Nu de beroering wat geluwd is, heeft Wilson, de president der Ver. Staten van N.-Amerika, een poging gedaan om de zaak alsnog recht te zetten. De bepaling waarbij de Amerikaansche kustvaarders worden vrijgesteld van het tolgeld, dat van schepen in de groote vaart geëischt zal worden, is een schending van 't Hay-Pauncefote verdrag. Het meerendeel der N.-Amerikanen wilde dit niet inzien, omdat 't in die vrijstelling het middel zag om N.-Amerika, dat 't Panamakanaal eigenlijk heeft aangelegd, van zijn kanaal ook rechtstreeksch voordeel te laten trekken. Als een Amerikaan overtuigd werd van het onwettige, dan was zijn laatste woord: „dan moet dat verdrag maar opgezegd worden“. Hierdoor erkende hij dan feitelijk het bestaan en het rechtmatige, maar pleitte hij ervoor een verdrag tot scheurpapier te maken, zoodra 't in den kraam van de betrokken partijen te pas mocht komen het te verbreken.

Zooals bekend, stond president Wilson van den aanvang af aan de zijde van hen, die 't Hay-Pauncefote verdrag wilden eerbiedigen en dus de vrijstelling der Am. kustvaarders niet toelaatbaar achtten. Intusschen kwam de beslissing van de Britsche en Duitsche regeeringen om niet deel te nemen aan de San Francisco-tentoonstelling ter gelegenheid van de opening van 't Oceaankanaal. Wel werd officieel verklaard, dat dit besluit een andere reden had, maar de algemeene opvatting was, dat de tolkwespie de aanleiding ertoe was. Wilson heeft het nu zoover gebracht, dat de intrekking van de wetsbepaling, die de vrijstelling bepaalt, door het Parlement overwogen wordt. Waarschijnlijk zal de doorvaart in Juli al veroorloofd kunnen worden, al zal de officieele opening eerst in Januari 1915 plaats hebben. Daarom dringt de president zelfs op bespoediging van de beslissing aan. Goed staatsman als hij is, verklaarde hij, dat men in Europa wel blijkbaar algemeen van oordeel is, dat de wetsbepaling in strijd is met het H.-P. verdrag, doch dit oordeel officieel tegenover de regeering der Ver. Staten niet uitgesproken is, deze zwicht dus niet, maar zal uit vrijen wil handelen. En goed staatsman als hij is, mag men ook aannemen, dat hij het niet zal wagen zijn voorstel als olie in 't vuur te doen werken, waar hij 't als olie op de golven wil uitgieten. Hij vraagt aan 't Parlement om zijn eerlijk en onbaatzuchtig oordeel opnieuw in overweging te nemen. Hij zal dit niet doen uitsluitend om de middellijke en onmiddellijke belangen, die met de scheepvaart door 't Panamakanaal gemeoid gaan, maar ook als voorstander van 't sluiten van internationale verdragen ter bevordering van den vrede. Als N.-Amerika voor gaat in 't vrij schenden dier verdragen, maakt het de roeping van zijn president als vredesapostel ten spot. Ook hierom wenschen wij Wilson succes toe in het Parlement.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Nederlandsch Zendings-jaarboekje.

Te 's-Gravenhage (boekhandel van den Zendings-studieraad) verscheen het Nederlandsch Zendingsjaarboekje voor het jaar 1914, met losse bijlage: verklarende woordenlijst van Maleische en andere inlandsche woorden, welke in zendingsliteratuur kunnen voorkomen.

Kort overzicht van den inhoud: Kalender (Almanak met merkwaardige zendingsdata enz.). — Mengelwerk. (Jaaroverzicht 1913; H. Weiss, Het werk onder de Surinaamsche negers in het licht van het halve eeuwfeest hunner bevrijding; Dr. J. Rauws, Gebed en Zending; H. Groothuis, Het Christendom op het eiland Timor; Ds. J. Henzel, Zending en wereldgebeuren). — Verslag van den Zendingsstudieraad over 1913. — Statistiek der zending. — Tabel (Beknopt overzicht der zending in Oost- en West-Indië). — Alfabetische naam- en adreslijst van zendingsarbeiders in Oost- en West-Indië.

Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië.

Inhoud van deel 53, afl. 6: Beknopt verslag van de werkzaamheden in het Geneeskundig Laboratorium gedurende het jaar 1912. — Over het voorkomen van de Wassermannsche reactie bij lijders aan acute malaria in de tropen, door Dr. J. de Haan. — Onderzoek van eenige bronnen in Soekaboemi, door Dr. G. Grijns en J. Th. C. A. Leusden. — Een cholera-achtige vibris als verwekker van een klinisch op echte Aziatische cholera gelijkend ziekteproces? door P. C. Flu. — De reactie van Hermann en Perutz van cholera-vibrionen uit de galblaas van cholera lijders, door P. C. Flu. — Een geval van pathogene werking van den bacillus faecalis alkaligenes, door J. Th. Leusden. — Aanteekeningen over 25 met ometine behandelde gevallen van amoebendysenterie, door Dr. G. W. Kiewiet de Jonge.

Weekblad voor Indië.

Met betrekking op Indië bevat No. 40: Gouvernemente-sche fröbelschooltje-politiek, door M. van Geuns. — Oost-Indische aanteekeningen, door Gabriël. — Aan de bron voor Oost-Indische wijsheid. De koloniale bibliotheek te 's-Gravenhage, door Creusesol. — Mr. J. Schoutendorp † (met portret). — M. A. Jansen † (met portret), door K. — De watersnood in Midden-Java (met afb.) — De onafhankelijkheidsfeesten te Moeara Tewe (met afb.) — Indische penkrassen, door Ofoei.

Vereeniging OOST en WEST Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Jaarlijksche Algemeene Vergadering

op WOENSDAG 4 MAART 1914 's namiddags 8 uur
in het gebouw Laan van Meerdervoort 187.

AGENDA:

1. Verslag over het jaar 1913, met vermelding van den toestand op 31 December en der verschillende resultaten, welke verkregen zijn door het Restaurant en de Commissiën.
2. Rekening en verantwoording over 1913.
3. Het vaststellen der begroting van uitgaven en de raming der inkomsten.
4. Overlegging van het Proces Verbaal over het gehouden beheer van den Penningmeester.
5. Verkiezing van drie Bestuursleden, waarvan twee wegens periodieke aftreding en één wegens bedanken om gezondheidsredenen.
6. Verkiezing van twee kandidaten voor het Hoofdbestuur, wegens periodieke aftreding.

HET BESTUUR.

W. P. de BOCK

PIET HEINSTR. 71-73. TEL. 1769.

BADEN, GEIJSERS.

D. VAN HEIJNINGEN & ZONN,

KLEEDERMAKERS.

HOOGHE WAL 13-14. 'S-GRAVENHAGE.

2de huis van af de Kon. Stallen. Telefoon 590.

Steeds de nieuwste Engelsche en Schotsche
Stoffen voor Dames en Heerenkleeding naar maat.
Coupe en bewerking 1ste klasse.

MAGAZIJN VAN:

Heeren Hoeden

EDUARD PELGER

PRINSESTRAAT 35 : : 'S-GRAVENHAGE

TELEPHOON 3902

C. H. C. PLEMPER VAN BALEN,

VALKENBOSCH APOTHEEK.

VALKENBOSCHLAAN 50. Telefoon 7384. DEN HAAG.

INDISCHE KRUIDEN

als: Obat Seriawan, Daon Remoedjoeng, Daon Meniran,
Temoe Lawah enz. : : STEEDS VERKRIJGBAAR.

F. W. VAN WIJK,

DAMES-KLEERMAKER.

TOLLENSSTRAAT 118 - TELEFOON 3235.

Speciaal adres voor: PLUCHE MANTELS,
BONTMANTELS en TAILOR-MADE COSTUMES
naar maat.

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona.

De Nov-Dec. aflevering van dit tijdschrift heeft den navolgenden inhoud: Het Italiaansche Boschreglement, door E. H. B. Brascamp. — Algemeene beschouwingen over den omloopstijd en de regeling van het bedrijf der djatihosschen op Java, door A. J. van Deventer. — Overzicht van de resultaten der in het 1e Semester van 1913 gehouden venduties van djatihout verkregen door exploitatie in eigen beheer van den dienst van het boschwezen, door E. v. H. — De personeelsformatie van het Spaansche boschwezen, door E. H. B. Brascamp. — Boekbespreking, referaten en vertalingen.

De Indische Mercur.

Inhoud van No. 7: Het heden en de toekomst van de grondbewerking bij de Java-suikerindustrie. Voordracht door W. F. G. Derx (slot). — De bereiding van de Robusta koffie, door G. Elink Schuurman Gzn. — Cocos in West-Indië, door Dr. J. Dekker. — De nieuwste verbetering van het diamantboren, door N. Wing Easton. — Rubberplantersvereniging. — Kultuurberichten (Het tappen van djeloetoeng. — De suikerfabriek Rogodjampi.) — Kleine mededeelingen (Knoeiery bij pest-quarantaine. — Opium-commissie. — Hervatting Solovallei-werken. — Een plantershospitaal te Langsa, Enz.) — Verkeerswezen (De booten der „Nederland” te Belawan. — Een belangrijke wagenverbinding in de Preanger, Enz.) — Financiële berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijkse rubrieken.

Het tappen van djeloetoeng.

In de jongste aflevering van het „Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur” schrijft de tijd. civiel gezaghebber te Moeara Boengo (Djambische bovenlanden) de heer A. L. Samson over de exploitatie van djeloetoeng door inlanders.

Hij wijst er op, dat, onverkort het domeinrecht van het gouvernement, de leden van de doesoengemeenschappen het recht van exploitatie bezitten over de djeloetoeng-boomen der bosschen, behoorende tot de ressorten dier gemeenschappen.

Hoe dit recht wordt uitgeoefend beschrijft hij aldus:

„De Inlandsche tappers n.l. komen diep in het bosch, waar behalve zij zelf geen mensch aanwezig is, djeloetoeng-boomen tegen, die, door ze te tappen, hun voordeel kunnen geven. Ze weten ook (den gemoedstoestand, waarin op zoo'n moment die menschen verkeerden, moeten we niet uit het oog verliezen) dat iedere doesoengenoot het recht heeft het eveneens te doen.

Verwondering hoeft het niet te baren, dat zij op dat oogenblik gaan denken: „Laat ik er zoo veel uit halen als mogelijk is, voordat een ander er bij komt”. Eene gedachte, waarmede iedere djeloetoengzoeker op zijne beurt bezielid is.

De omgeving, waarin hij zich bevindt, doet hem het bestaande verbod tegen ruïneus tappen, zoo niet vergeten, dan toch er toe komen, het daarmede niet zoo nauw te nemen.

Niemand ziet 't immers!

En hij velt den kostbaren boom, want hij weet, dat hij op deze wijze, voor het oogenblik er veel meer uit haalt, dan bij toepassing van de voorgeschreven tapmethode.

Men schrijft dit toe aan de vernielzucht van den Inlander. Dit is echter geenszins het geval. Veeleer zou men het kunnen toeschrijven aan praktische (van uit zijn standpunt beschouwd) overwegingen, waarvan het gemeenschapelijk recht van exploitatie oorzaak is. Een recht waarbij contrôle als tegenwicht ontbreekt, slechts gebaseerd is op de goede trouw van hen, die het mogen uitoefenen in zake naleving van de gegeven tapvoorschriften. En deze (de goede trouw n.l.) wordt helaas maar al te vaak door winstbejag in het gedrang gebracht. Ware het mogelijk tegenover dit euvel goed politietoezicht te stellen, zóó dat iedere overtreding aan het licht gebracht kon worden, zóó dat iedere djeloetoengzoeker gedwongen werd, de gegeven tapvoorschriften te volgen, het omhakken van djeloetoeng-boomen zou niet meer plaats hebben, eene andere wijze van exploiteeren zou mede niet te wenschen zijn.

In de praktijk berust het ontginningsrecht meestal bij eenige leden der gemeenschap, die zich het uitsluitend recht persoonlijk voorbehouden door de boomen te „dengdang” en (het bosch eromheen schoonkappen en de boomen van een teeken te voorzien), van deze handeling kennis te geven aan het negri-hoofd en bekend te maken, dat men daar en daar een zeker aantal boomen heeft „gedengdangd”. Zoo wil het de adat.

Bij toepassing van deze exploitatie-methode op andere houtgewassen is gebleken, dat de inlandsche exploitant zich veel gelegen laat liggen aan een bewerking, waardoor het behoud van den boom, en daarmede een langere exploitatietijd, gewaarborgd wordt. Daarom wordt deze wijze van exploiteeren allerwege aangemoedigd.

De heer Samson zou nu wenschen, dat in aansluiting met dezen adat een gewestelijke regeling worde getroffen, waarbij de aangeduide wijze van exploiteeren verplichtend wordt gesteld en straffen worden bedreigd bij niet nakoming daarvan. Hij heeft daartoe een concept djeloetoeng-keur ontworpen, welk concept in het artikel is opgenomen.

Deli-zending.

Den 12en Februari j.l. hield zendeling van den Berg te 's-Gravenhage eene lezing over de Deli-zending (Batak-hoogvlakte), waarvan het verslag is opgenomen in het jongste nummer van de Nederlandsche Zendingsbode. Wij ontleenen daaraan het navolgende:

De komst der zendelingen op de Hoogvlakte in 1902 was voorbereid door een zeer verlicht Batak-hoofd, Pa-

perita. Het vijandige optreden der bewoners was oorzaak, dat in de eerste jaren van eene vaste bezetting niets kon komen en moest men zich voorloopig bepalen tot reizen door de hoogvlakte, die heel wat moeilijkheden in hadden.

Eerst moest men langs een steenbokkenpad omhoog klauteren en dan, op de vlakte, loopen langs een pad, zóó smal, dat men nooit de twee voeten naast elkaar kon zetten. Die vlakte maakt een eigenaardigen indruk: als het gras is afgebrand, schiet een korte grassoort op met witte pluimen, die door den voortdurend waienden wind een golvende beweging aanneemt en op een zee gelijk. Boomen ziet men alleen bij de dorpen, die alle sterk bevolkt zijn; de Hoogvlakte heeft er een 20-tal.

In het jaar 1906 vestigde zendeling v. d. Berg zich met mevrouw in een der grootste dier dorpen, Kaban Djahé. Zijn vroegere woonplaats Sibolangit, ligt ongeveer halverwege tusschen Medan en die plaats, die thans echter per auto te bereiken is. Aan Europeesche mannen was men bij hun komst reeds gewend, maar men verbaasde zich over mevrouw v. d. Berg en vroeg of zij een man was of niet. In de eerste plaats moesten nu aanknopingspunten met de bevolking gezocht worden. De Bataks hechten, evenals de oude Israëlieten, veel aan hun stamvader niet alleen, maar ook aan de afkomst van zijn verschillende zonen. Die stamvader is voor dit gebied Karo en zijn vijf zonen hebben hun namen aan verschillende onderdeelen van den stam gegeven. Nu meende de heer v. d. Berg het beste te doen, door te zeggen, dat hijzelf tot den eenen, zijne vrouw tot den anderen en zijne moeder tot een derden stam behoorde. Hier, in Nederland, had men de aanmerking gemaakt, dat dit niet overeenkomstig de waarheid was en dat hij liever, zooals Paulus te Athene deed, de éénheid van het menschelijk geslacht tot uitgangspunt had moeten nemen. Maar de Bataks staan niet gelijk in ontwikkeling met de Grieken, men moet zich op hun kinderlijk standpunt plaatsen om door hen begrepen te worden.

Een ander aanrakingspunt met de bevolking is de ziekenverpleging; op elken zendingspost vindt men een primitief ziekenhuisje. De hygiënische toestanden laten, ook wat de inrichting der huizen betreft, alles te wenschen over en het gezegde van Augusta de Witt, dat zij boven mesthoopen gebouwd zijn, is slechts een weinig overdreven. De gewoonte om de levende zuigeling onder het lijk van den moeder te begraven was nog in zwang, toen de zendeling zich onder de Karo Batak's vestigde: de Ned. Ind. Regeering heeft er thans een einde aan gemaakt. De melaatschheid is zeer verbreid onder dit volk, met 350 gevallen was zendeling van den Berg in aanraking gekomen. Medelijden en ontferming kent de heidensche Batak niet, de melaatschen worden eenvoudig verstooten; het is ook wel voorgekomen, dat zij in een tuinhut levend verbrand werden. Eene inrichting voor melaatschen bleek dringend noodig te zijn. Een groot bezwaar was echter het water, daar de bron niet verontreinigd mocht worden door het gebruik, dat de melaatschen er van maakten bij het baden. Daarom beschouwde spreker het als een bijzondere aanwijzing van God, dat een afgezonderd gelegen terrein werd gevonden met een bron, waarvan de uitwatering een kwartier verder in het zand doodliep. Daar wonen nu een 18 melaatschen bij elkaar; hun woningen zijn, zeer gebrekkig, door familieleden gebouwd. De Regeering zorgde gedeeltelijk voor voeding, maar een koninklijke gift van den heer Cremer, die een paar jaren geleden een bezoek aan de Hoogvlakte bracht, heeft vooreerst in de dringendste noodden voorzien. Zeer gewenscht zou echter eene Europeesche verpleegster zijn. In 1907 zijn vele scholen op de Hoogvlakte opgericht. Het Evangelie begint er reeds door te dringen, daar er eene gemeente van 500 gedoopten bestaat.

De Indiër.

No. 18 bevat o.m.: Wat het Oosten van het Westen noodig heeft, door een Oosterling. — Persmanieren, door F. B. — Van der onvrigen vrijheidsstrijd (vervolg), door D. D. — Het testament van Peter de Groot. — Uit de pers (Regentenmonopolie en de S. I. — Hollandsche Indiër of Indische Hollander? — Pest en dividend. — Goede woningen voor Europeanen alleen? Enz.)

De flora van de Nederlandsche West-Indische eilanden.

Als vervolg op het werk van Dr. J. Boldingh: „The flora of St. Eustatius, Saba and St. Martin”, dat in 1909 bij de firma Brill te Leiden verscheen, is thans, bij diezelfde firma uitgekomen: „The flora of Curaçao, Aruba and Bonaire”.

Het werk is geïllustreerd met 9 platen en een drietal kleine kaartjes.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zonen feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, Onze West, de Surinamer Courant, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruis blad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften, en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

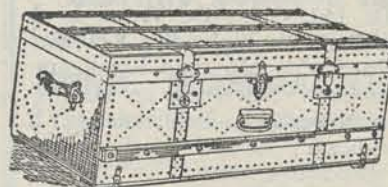
Verscheidene periodieken, waaronder: Hou en trou, Vrede door Recht, De stem van Indië,

G. J. R. VAN DER GAAG & ZON
GROENMARKT 27
TELEFOON No. 2512

Hofleveranciers.

□ □ DROGERIEN :: :: CHEMICALIËN □ □
 □ □ DEPOT DER MEEST BEKENDE BINNEN- □ □
 □ □ EN BUITENLANDSCHE SPÉCIALITÉS □ □

W. POPPINK, Telefoon No. 4485

Prins Hendrikstraat
141-143 - Den Haag.

Geheel gepantserde Hutkoffers. Voor het bagagerium, 100 c.M., lang, 50 c.M. breed, 50 c.M. hoog m. bak f 10.50. Voor de hut 100 c.M. lang, 50 c.M. breed, 36 c.M. hoog, met bak f 9.—. Voor de hutten der nieuwe booten 160 c.M. lang, 50 c.M. breed 40 c.M. hoog met bak f 950.

Telef. **J. B. HEIJDEMAN,** Telef. **7857** **7857**

Valeriusstraat 3.
CONFISEUR - CUISINIER - PATISSIER.
 Speciaal aanbevolen: **INDISCHE SPEKKOEK Nicado.**

Gebroeders Domhoff
 Hofkleermakers van Z. K. H. den Prins der Nederlanden.

's-Gravenhage **Rotterdam**
 Parkstraat 8. Mosseltrap 5-6-7.

Heeren- en Dames-Kleermakerij.
 Uitrustingen voor Oost- en West-Indië.
 Uniformen voor Zee- en Landmacht.
 Rij- en Automobielkleeding.

Amsterdam **Nijmegen**
 Heerengracht 422. Graafsche weg 9.

A. SCHARENBERG,
 Hofleverancier. **Tel. Interc. 2443.**

Specialiteit
Tafel-Serviezen

Zuiver Nikkel, Alpacca, Alpacca Zilver (wit metaal verzilverd) en Artistiek Tin
 als: SOEPTERRINES, GROENTESCHALEN, SAUSKOMMEN, VLEESCH- en VISCHSCHOTELS, Enz..

Zeer groote verscheidenheid.

15 Hoogstraat 15 - Den Haag.
 Specialiteit in **Electrische Verwarmingsapparaten.**
 Het beste systeem en de beste kwaliteit.

INSTITUUT VOOR MEISJES
EXTERNAAT - BEPERKT INTERNAAT.
 Kronenburgersingel 2 en 4, Nijmegen (Holland)

School- en Pensioengeld internaat f 800.—
Met inbegrip der vacaties . . . f 1000.—

De Directrice: A. J. NELCK

Zuid-Hollandsch Koffiehuis
GROENMARKT 37 - DEN HAAG.

CAFÉ RESTAURANT.

DINERS van 5—8 uur, vanaf f 1.—, f 1.50 en hooger
Grootste Biljartzaal van 's-Gravenhage, 12 Biljarts

J. A. M. MULDER, Uurwerkmaker.
Noordeinde 182-184 - Den Haag.
TELEFOON 7413.

Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zending-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvende en industrieel middenstand, Exportblad, Cultura, Deutsche Kolonial Zeitung, Ned. Zendingbode, Maandbericht van het Weekblad voor Indië met Dames Weekblad, Insulinde, Deutsche Wochenzeitung für Niederland und België, La Gazette de Hollande, Ned. Staatscourant, enz.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; Het Soer. Handelsblad; De Sumatra-Post; De Sumatra-Bode; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Bandelier; De Banier; De Ind. Gids; De Vrouw in de XXe eeuw; Neerlandia; Bandera Wolanda; Koloniaal Tijdschrift; Handelsberichten v. h. Min. van Landbouw; Korte Berichten voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Tijdschrift der Mij. voor Nijverheid; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw-Syndicaat; Archief v. d. Suikerindustrie in Ned.-Indië; Brochures, enz.

Lijst van Passagiers:

Van het Nederl. S. S. „Kawie“:

Vertrokken van Rotterdam naar Ned.-Indië 21 Febr. 1914. — F. Banduin, L. Bezemer, F. v. Bienenma, A. M. Blaauw, echtgenoot en kind, N. Boeren, Dr. F. J. Borst, echtgenoot en 2 kinderen, C. Boulonnois, J. L. Boumann, F. J. v. d. Bron, J. W. Bijleveld, H. Bijvoet, H. Collins, Dr. A. H. F. Craanen, P. Dekker en echtgenoot, L. F. Delbeke, T. Deventer, K. P. Doornbos, echtgenoot en 5 kinderen, J. W. P. v. d. Drift, H. Droc, H. J. van Drumpt, N. J. G. A. Elenbaas, G. C. Eykman, L. A. Farber, N. Felix, B. W. Ferguson, Mej. A. C. C. Ferguson, W. A. Fey, echtgenoot en 2 kinderen, J. van Goolen, C. L. C. Govaerts, J. R. Greeuw, T. de Groot, A. W. y. Haefken, echtgenoot en kind, J. v. Houten, D. v. Hekken, H. W. J. Jansen, J. Karel en echtgenoot, K. J. E. Kimmijser, J. W. von Klinsky en echtgenoot, J. J. Koek, Mevr. Koolhoven en 2 kinderen, L. H. G. Krol, Mevr. C. J. M. Laurijssen en 2 kinderen, J. A. v. d. Lee, echtgenoot en 3 kinderen, G. P. v. d. Leede, J. N. P. v. d. Mast, J. C. Nonnekens en echtgenoot, C. J. Ot, Mevr. de Wed. A. Pijl-Schroek, Dr. T. A. A. J. Quanjier en echtgenoot, N. v. d. Roer, J. Rutte, H. Ruygrok, H. A. Sanders, G. van Sehermbeek, Mevr. A. Schikker-Bos, Mevr. de Wed. L. Schoggers-Grouw, J. J. H. Smeenk, echtgenoot en kind, L. F. J. Smit, F. R. Speltje, J. Stam-meshaus, H. A. A. Statius Muller en echtgenoot, J. B. Strol, J. Vegtel, G. M. Versteeg, echtgenoot en 2 kinderen, A. L. Vogel, Mevr. J. L. Wey-schedé-Fabrie, Mej. J. T. Wissmann, E. H. Lido Jr., E. Zeeman.

Van het Nederl. S. S. „Willis“:

Van Batavia 28 Januari 1914, te Marseille 20 Februari 1914. Naar Padang: C. Ebers, C. W. Adams, K. J. C. Rijnen, Mevr. J. Karthaus, Mevr. A. Nanning en 2 kinderen, L. Peltzer, Mevr. O. Peltzer en kind, Mevr. Fillet en 4 kinderen, Mevr. Wed. C. W. F. Croes, Mej. M. Croes, Mevr. R. Wessels en kind, Jongheer de Boer, Jongheer de Raadt.
Naar Marseille en Rotterdam: J. B. Mansveld, Mevr. G. Buys, J. P. Giltay, P. H. Corduwener, echtgenoot en baby, K. C. en F. H. Sommer, J. F. Damsté, E. Jacobs, H. van Laar, Mr. J. J. Schrieke met echtgenoot en 2 kinderen, P. v. d. Wal, B. M. Wepster, B. Kuiken, L. Verstraete, Hr. Tem-minek,
Naar Colombo: Paul Changway.

Ingezonden.

Zwolle, 20 Febr. 1914.

Aan
de Redactie van het Koloniaal Weekblad.

Geachte Redactie.

In het Koloniaal Weekblad van 19 dezer komt als hoofdartikel onder het opschrift „De Vrouwenmeeting“; eene beschouwing voor over de door de Vereeniging voor Vrouwenkiesrecht te Amsterdam gehouden meeting ter inleiding van de petitionnements-beweging voor grondwettelijke gelijkstelling van man en vrouw, eene beschouwing waaruit instemming met die meeting en met het optreden van degenen, die haar leidden, onmiskenbaar blijkt.

Naar-aanleiding hiervan zou ik het zeer op prijs stellen, van uwe Redactie een antwoord te mogen ontvangen op de volgende vragen:

1o. Hoort naar uwe meening bedoeld artikel thuis in een Koloniaal Weekblad en, zoo ja, op welke gronden?

2o. Welk is het verband tusschen de vrouwenmeeting en het doel en streven der Vereeniging „Oost en West“, waarvan het Koloniaal Weekblad het orgaan is?

3o. Welke zijn de gronden, die het u wenschelijk deden achten, in uw blad te doen blijken van instemming met eene beweging, welke in den lande verre van algemeene instemming vindt en met eene vergadering, waarvan de leiding in ruimen kring ergernis heeft gewekt?

U bij voorbaat dankzeggende voor uwe inlichtingen.

Hoogachtend,

E. VAN KETWICH VERSCHUUR.

Op bovenstaand schrijven mogen onderstaande antwoorden volgen:

ad 1o. Het Hoofdbestuur ontving een uitnodiging tot bijwoning van de meeting en antwoordde, dat de vereeniging Oost en West, hoewel hare aandacht gevestigd houdend op de gewichtige vragen van den dag en dus niet ongenegen zijnde aan de uitnodiging gehoor te geven, wegens haar neutraal karakter geen partij mocht kiezen in deze politieke beweging. Toen daarop de vereeniging door tusschenkomst harer Amsterdamsche afdeling op die vergadering vertegenwoordigd was, scheen een kort verslag in haar orgaan niet ongepast.

ad 2o. Het verband zou men, desgewenscht, daarin kunnen zoeken, dat vooral nu de tijden zich afteekenen,

dat de Oostersche en Westersche belangen meer ineen gaan vloeien, samengaan, zich egaliseeren, het koloniaal belang moeilijk kan beschouwd worden als een in een stopflesch verzegeld stelsel, en de vragen van algemeen belang ook voor de Koloniën niet veronachtzaamd mogen worden.

ad 3o. Op deze vraag zouden wij den inzender willen verzoeken, nog eens met aandacht het verslag te willen lezen, en dan te willen aanwijzen, waar hij instemming met de beweging vindt uitgesproken. Het verslag is onpartijdig gesteld, naar den indruk op de vergadering verkregen, zonder beheerscht te zijn door een vooroordeel voor of tegen de zaak.

Mededeelingen.

Van de Afdeling Leiden:

JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING op Vrijdag 27 Februari 1914. 'smiddags te 4 ure, in het Nutsgebouw (Steenschuur).

Punten van behandeling: a. Jaarverslag over 1913. — b. Rekening en Verantwoording over 1913. — c. Verkiezing van twee bestuursleden in verband met de periodieke aftreding van de Heeren Mr. E. Rijke en Ch. F. H. Dumont. — d. Verkiezing van afgevaardigden en plaatsvervangende afgevaardigden ter Algemeene Vergadering der Vereeniging. — e. Het opmaken van een kandidatenlijst voor de voor de afdeling openvallende plaats in het Hoofdbestuur door het periodiek aftreden van het lid H. W. Scheuer. — f. Rondvraag.

Namens het bestuur,
De Secretaris, Mr. Ed. RIJKE.

Van de Afdeling Amsterdam:

VOORDRACHT van den Heer G. M. CLAUS, 2e Luit. der Genie te Utrecht. Onderwerp: „Eenige toepassingen van draadlooze telegrafie, o.a. met het oog op Ned.-Indië.“ op Vrijdag 6 Maart 1914, in een der zalen van het „American Hotel“ (ingang Marnixstraat), aanvangende 8 uur.

De voordracht zal worden verduidelijkt en toegelicht door het vertoonen van vele zeer fraaie lichtbeelden. Voor introductie van niet-leden wende men zich tot een der bestuursleden, die zich aan den ingang der zaal zullen bevinden.

Namens het Bestuur,
C. DE VRIES, Secretaris.

Van de Studenten-Afdeling Leiden:

GELDELIJKE VERANTWOORDING OVER HET JAAR 1913.

Ontvangsten:	Uitgaven:	
30 April overgenomen saldo van den afgetreden penningm., den heer Quatero	Onkosten tinnig contrib. Terugbetaling aan het Hoofdbestuur van een genoten renteloos voorschot	f 7,88 25,—
Geinde achterstallige contributien ingevolge Borderel No. 1	Aan het Hoofdbestuur voor achterstallige contributie 1912	73,— 49,50
Contributie van 1 lid	Oprichtingskosten	2,— 10,—
Geinde contributie over het jaar 1913, ingevolge Borderel No. 2	Reiskosten	117,50 3,—
	Tegooeden rekening aan de secretaresse	10,—
	Terugbetaling van contributien	6,025
	Voor den aankoop van 100 brochures „Zieleven van den Inlander, a. d. fa van Looy	3,375
	Aan het Hoofdbestuur contrib. van 51 leden ad f 0,75 per lid, van het jaar 1913	38,25
	Administratiekosten	10,—
	Saldo op 31 Dec. 1913.	185,37
Totaal	Totaal	f 348,40 f 348,40

Afgesloten op den 31 December 1913 met een saldo in kas van één honderd vijf en tachtig gulden en zeven en dertig cents.

Nagezien en accoord bevonden.

N. WORTHINGTON. De Administrateur,
W. J. BECK. HARTING.

Van het Informatie-bureau:

Oproeping van gediplomeerde verpleegsters voor de militaire hospitalen in Ned.-Indië.

Voor de verpleging van ernstige patiënten in de militaire hospitalen in Nederlandsch-Indië is de uitzending noodig van 27 ziekenverpleegsters met Nederlandsch diploma.

Aan de betrekking van verpleegster 1ste klasse, waartoe de uit te zenden verpleegsters in Indië benoemd zullen worden, is verbonden eene bezoldiging van f 75 (vijf en zeventig gulden) 'smaands, met driejaarlijkse verhoogingen van f 25 (vijf en twintig gulden) 'smaands, benevens vrije woning in het zusterhuis, voeding, licht, wasch en bediening.

In Indië zal bevordering kunnen worden gemaakt tot hoofdverpleegster en directrice. Eene hoofdverpleegster geniet eene aanvangsbezoldiging van f 200 (tweehonderd gulden) 'smaands, met ééne driejaarlijkse verhooging van f 25 (vijf en twintig gulden); eene directrice eene bezoldiging van f 250 (tweehonderd vijftig gulden) 'smaands. Zowel de hoofdverpleegsters als de directrices hebben recht op vrije woning, doch voor voeding, licht, wasch en bediening moeten zij f 40 (veertig gulden) 'smaands betalen.

Uitzending uit Nederland van verpleegsters ter benoeming tot hoofdverpleegster of directrice zal vooreerst niet plaats hebben.

De uit te zenden verpleegsters 1ste klasse moeten zijn ongehuwd, niet jonger dan 20 jaar en den leeftijd van 35 jaar niet hebben overschreden.

Ten opzichte van de bepalingen omtrent verlof, pensioen enz. staan de uit te zenden verpleegsters gelijk met de overige burgerlijke landsdienaren.

Twintig jaren Indischen dienst geven aanspraak op pensioen.

CONSERVEN - TIELEMAN & DROS

LEIDEN - HOLLAND.

Blikgroenten

Visch, Vleeschwaren
Soepen, Pickles, Jams

Leveranciers aan het Departement van Koloniën, Oorlog, Marine en aan de voornaamste Stoomvaartlijnen.

C. HOYNG,

Spuistraat 20-22 Den Haag.

AMSTERDAM - UTRECHT.

Onze Geïllustreerde Catalogus is een uitstekende handleiding om zich op huishoudelijk gebied in te richten.

TAFELSERVIEZEN, GLASWERK, LEPELS
VORKEN, MESSEN, GASOLINELAMPEN.

Prijscourant gratis.

PERZISCHE TAPIJTEN,

grootste en fijnste collectie voor
SALON-, EET- en HEERENKAMERS,

Firma ISTRUEWN, Imp.

PLEIN 28 o. h. Mauritshuis, DEN HAAG en
DOELENSTRAAT 9, AMSTERDAM.

Verkoophuis „HAGA“

ST. VEERKADE 8. TELEFOON 8010.

Vertrouwdste adres

voor meubilering op gemakkelijke conditiën.

Bloemenmagazijn „Corona“,

DEN HAAG - Valkenboschlaan 78.

BOUQUETTES, KRANZEN, BLOEMENMANDEN, worden in den kortst mogelijken tijd geleverd tegen billijke prijzen.

Bloembollen en zaden.

TELEFOON 6478.

Aanbevelend, UEd. Dn. P. HONIGH

Deze zaak heeft GEEN Filialen.

MAISON-DROUOT

WESSER & Co.

LANGE HOUTSTRAAT 7.

DEN HAAG.

Inrichting tot complete Meubilering.

... BEHANGERIJ ...

STOFFEERDERIJ

Eigen Meubelfabriek.

Antiquiteiten.

N.V. Kleermakerij voorh. C. J. THEUNISSEN

HUIS EERSTE RANG

Noordeinde 39 - Telefoon HAAG 3190. - 's-Gravenhage

PRIMA ENGELSCHES STOFFEN.

SNIT EN STOF GEGARANDEERD.

AMBTSGEWADEN, HOKLEEDING, LIVREIËN.

ABONNEMENTEN

Beleefd aanbevelend, G. H. PEETERS, Directeur

Het pensioen bedraagt dan per jaar drie maal de hoogste maandelijksche bezoldiging, genoten gedurende 24 maanden. Aan de uitzending naar Indië is verbonden:

a. eene voorloopige bezoldiging van f 60 (zestig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inschepping naar Indië en voortdurende tot den dag waarop, volgens de bestaande bepalingen, de activiteitsbezoldiging daar te lande ingaat;

b. overtocht voor gouvernementsrekening als passagier der tweede klasse;

c. eene toegemoetkoming in de uitrustingskosten van f 300 (driehonderd gulden);

d. de verplichting om — wanneer men binnen 5 jaren na aankomst in Indië den dienst verlaat om andere redenen dan welbewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), of wanneer men niet binnen den aan te wijzen termijn naar Indië vertrekt, dan wel de reis derwaarts moedwillig afbreekt — de tegemoetkoming in de uitrustingskosten alsmede de overtochtskosten terug te betalen.

Daarvoor wordt eene schriftelijke verbintenis gevorderd. Van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst moet blijken uit een geneeskundig onderzoek vanwege het Departement van Koloniën.

De bezoldiging is onderworpen aan eene korting van 2 pCt. ten behoeve van de burgerlijke pensioenen en van 2½ pCt. voor de gewone bijdrage aan het Weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië. Bovendien is bij eerste indiensttreding ten behoeve van gemeld fonds eene halve maand bezoldiging te voldoen, en in eens of, met bijrekening van rente ad 5 pCt. 's jaars, in 36 maandelijksche termijnen. Bij vermeerdering van bezoldiging het bedrag van die vermeerdering over eene halve maand.

Zij, die voor uitzending in aanmerking wenschen te komen, moeten zich vóór 1 Maart 1914 aanmelden bij het Departement van Koloniën, bij een op zegel geschreven request, onder overlegging van:

a. het diploma en, zoo mogelijk, getuigschriften;
b. eene geboorte-akte;
c. een bewijs van goed maatschappelijk gedrag, afgegeven na dagteekening dezer door den burgemeester harer woonplaats.

Bedrijfsingenieur voor het Marine-etablissement te Soerabaja.

Voor het marine-etablissement te Soerabaja wordt gevraagd een werktuigkundig bedrijfsingenieur, die als zoodanig moet kunnen beschikken over een in fabrieken en werkplaatsen in eene leidende positie verkregen ruime ervaring. Hij, die bovendien in het bezit is van een diploma als electro-technisch ingenieur, zal de voorkeur genieten.

De aanvangsbezoldiging bedraagt f 800 's maands, door acht jaarlijksche verhoogingen van f 50 's maands opklimende tot een maximum van f 1200 's maands.

Zij, die voor plaatsing in aanmerking wenschen te komen, behooren zich vóór 10 Maart a.s., bij gezegeld adres, te wenden tot het Departement van Koloniën.

Hij hunne requesten moeten de sollicitanten overleggen:

a. hun diploma(s) en bewijzen van praktische werkzaamheid;
b. een bewijs van goed maatschappelijk gedrag, afgegeven na dagteekening dezer bekendmaking door den burgemeester hunner woonplaats;
c. hunne geboorte-akte;
d. een bewijs van voldoening aan de Militiewet, afgegeven door den burgemeester der gemeente waarvoor zij geëloot hebben.

In het adres moet worden vermeld of de candidaat gehuwd is en c.g. het aantal zijner kinderen.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken van de fysieke geschiktheid voor den Indischen dienst.

Aan de uitzending is verbonden:

a. overtocht voor Gouvernementsrekening als passagier der 1ste klasse, c.g. ook voor het wettig gezin;
b. eene vergoeding voor uitrustingskosten, ten bedrage van f 2500 (twee duizend vijfhonderd gulden);
c. eene voorloopige bezoldiging van f 250 's maands, ingaande met den dag van inschepping tot dien waarop de activiteitsbezoldiging ingaat.

Hij, die ter beschikking van den Gouverneur-Generaal wordt gesteld, verbindt zich tot teruggaaf van alle gelden, welke aan hem en te zijnen behoeve zullen zijn voldaan ter zake van overtocht en van vergoeding voor uitrustingskosten, indien hij binnen den tijd van vijf jaren na aankomst in Nederlandsch-Indië, anders dan ten gevolge van welbewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), uit 's lands dienst wordt ontslagen, of indien hij niet binnen den hem aangewezen tijd naar Nederlandsch-Indië vertrekt, dan wel de reis derwaarts moedwillig afbreekt.

De activiteitsbezoldiging gaat in Indië in met den eersten der maand volgende op die, waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

De bezoldiging is onderworpen aan eene korting van 2 pCt. ten behoeve van de burgerlijke pensioenen en van 5 pCt. voor de gewone bijdrage aan het Weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië. Bovendien is bij eerste indiensttreding ten behoeve van laatstgenoemd fonds, door gehuwden twee maanden en door ongehuwden ééne maand bezoldiging te voldoen, en wel in eens of, met bijrekening van rente ad 5 pCt. 's jaars, in 36 gelijke maandelijksche termijnen. Bij huwelijk ééne maand bezoldiging, te voldoen op de wijze als zoeven aangegeven. Bij bevordering door gehuwden tweemaal het bedrag der verhooging over ééne maand, door ongehuwden éénmaal.

De contributiën wegens huwelijk worden verhoogd met een percentage, afhankelijk van de leeftijden van man en vrouw.

(Nederlandsche Staatscourant van van 16 Februari No. 39).

Personalia.

Mr. dr. M. S. Koster.

De officieele berichten melden, dat het lid van den Raad van Ned.-Indië mr. dr. M. S. Koster, onder nadere goedkeuring van H. M. de Koningin, met ingang van 2 April a.s. wegens gezondheidsredenen eervol ontheven is van zijn ambt.

Mr. dr. Koster kwam in Indischen dienst bij de rechterlijke macht. Hij werd eerst geplaatst bij het departement van justitie, later bekleedde hij het ambt van landraadvoorzitter te Garoet.

Daarna werd hij belast met het onderwijs in het rechts-weten aan de school tot opleiding van inlandsche ambtenaren te Bandoeng.

Tijdens zijn Europeesch verlof was hij werkzaam aan het departement van Koloniën. Na zijn terugkeer werd hij ter beschikking gesteld van den algemeenen secretaris, vervolgens benoemd tot gouvernements-secretaris. Als zoodanig maakte hij de reis naar Atjeh mede, door gouverneur-generaal Van Heutsz ondernomen tot onderzoek van het beleid van generaal Van Daalen, destijds gouverneur van Atjeh.

In Mei 1908 werd mr. dr. Koster als directeur gesteld aan het hoofd van het departement van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid, vanwaar hij bijna vier jaren later geroepen werd om zitting te nemen in den Raad van Ned.-Indië.

De heer Koster heeft zich genoodzaakt gezien nog in de kracht zijner jaren ontheffing uit zijn ambt te vragen. Hij heeft zijn diensttijd nog niet volbracht. Wij wenschen hem een spoedig en volledig herstel toe, opdat hij hier, hetzij in Nederland, nog vele jaren zijn kennis en zijn bekwaamheden aan het belang dezer gewesten zal kunnen dienstbaar maken. Aldus „De Javabode”.

W. J. Oudendijk.

Deze tijdelijke regeerings-adviseur voor Chinese zaken, keert in Maart naar Europa terug.

Hij acht zijn taak in Ned. Indië afgelopen, nu hij zijn adviezen over verschillende onderwerpen bij de regeering heeft ingediend.

De legercommandant.

Den legercommandant, luitenant-generaal van Daalen, is met ingang van 1 April op verzoek ontslag verleend.

Officieele Berichten.

Uit de Javache Courant van 23 Jan. 1914, No. 7.

Benoemingen, enz.

Civil Departement.

Verleend: 1 jaar verlof aan de onderwijzeres Mej. M. J. L. Sanders; 10 maanden aan den onderwijzer G. Jöbis; 1 jaar aan den inspecteur J. J. van Eupen, 8 maanden aan den leeraar Dr. G. Leurink; 10 maanden aan de commiezen.

Ontslagen: op verzoek eervol de klerken F. A. Mariën en P. L. Cocheret, de adjudant-administrateur G. M. A. J. Hess, het lid van den Raad van Justitie Jhr. Mr. N. Rengers Hora Sicama.

Ontheven: van zijn betrekking het lid in den Raad van Ned.-Indië Mr. Dr. M. S. Koster.

Benoemd: tot electrotechnisch ambtenaar H. A. Tittel en J. de Graaff, tot commies J. H. F. Paulusz, tot advocaat en procureur bij den Raad van Justitie te Semarang Mr. P. Leendertz, tot assistent-resident B. Ch. A. J. van Dinter, tot commies G. A. Lapré, tot assistent-resident A. A. Burgdorffer, tot ambtenaar J. F. G. J. Beelen en L. A. van Rees, tot archivaris G. J. Spruyt, tot hoofd-ingenieur F. van der Goot, tot lands-advocaat Mr. C. G. J. B. Henny, tot len commies H. J. A. J. Kemps, tot havenmeester 2e kl. G. E. Smits en R. Versteeg, tot commies L. F. Jongebloed, tot bouwkundige Th. A. Flohr, tot commies W. J. van de Leemkol, tot voorzitter van den landraad te Patjitan Mr. S. Th. J. Baljon, te Poerwakarta Mr. H. H. Hijmans, te Soekaboemi Mr. C. J. de Gast, te Indramajoe Mr. K. L. J. Enthoven, tot opzichter 1e kl. C. C. de Groot, tot ondervoorzitter van den landraad te Soerabaja Mr. C. W. Hopster, tot tijdelijk 2en buitengewoon voorzitter van den landraad te Loemadjang Mr. F. A. Folkersma.

Geplaatst: in de res. Tapanoeli de ambtenaar R. J. W. Mac Gillavry.

Benoemd: tot controleur in de res. Palembang S. Schoggers.

Geplaatst: in het gouv. Atjeh en Onderh. de controleur J. M. H. L. de Wilde de Ligny.

Benoemd: tot onderwijzer 2e kl. te Pemalang E. J. Keizer, tot onderwijzeres te Soerabaja Mej. J. F. van der Heijden, tot onderwijzer te Tjepoe H. M. Hofkamp, te Rembang H. E. Slabbekoorn.

Militair Departement.

Verleend: 9 maanden verlof aan den kapitein G. H. de Wilde, 11 maanden aan den id. J. Mionlet, 9 maanden aan den off. van gezondh. A. J. J. C. Niks, 10 maanden aan den onderluit.-apotheker S. Ph. Frank.

Bevorderd: tot kapitein de 1e luit. P. B. v. Staden ten Brink, tot kolonel de luit.-kolonel J. H. L. Schneiders en C. G. Daniëls, tot dirigerend aardenarts 1e kl. W. van den Burg.

Uit de Javache Courant van 27 Jan. 1914, No. 8.

Civil Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol de opzichter P. H. Voogt. Benoemd: tot len commies P. Th. Lublink Weddik, tot 2en commies H. J. Donkel, tot 3en commies J. A. Hafkenschied, tot kantoorchef 1e kl. F. A. L. Leijder, tot adjunct-gouvernements-accountant H. R. P. Prins, tot aspirant-controleur F. H. Nieuwenhuyzen en J. C. de Klerk, tot commies A. A. K. Kessels, tot patih van de afd. Semarang Mas Soerohamidjo.

Geplaatst: in de res. Ternate de controleur G. K. B. Agerbeek, in de res. Bali en Lombok de id. P. E. van der Meer Mohr.

Benoemd: tot onderwijzeres te Semarang Mej. J. H. Hendriks, tot onderwijzer te Batavia P. J. C. Paulen, tot 1e klerk Mej. L. Ch. H. Brouwer.

Militair Departement.

Verleend: 9 maanden verlof aan den majoor L. Weber, 8 maanden aan den len luitenant J. van der Zee.

Geplaatst: bij het 10e bat. de kapitein W. K. L. H. G. Campen, bij het 3e depôt-bat. de 1e luit. R. A. Kunst, te Soerabaja de kapitein K. L. Rozendaal, bij het 8e bat. de onderluitenant E. Broekhuizen.

Overgeplaatst: naar Batavia de kapitein E. S. de Klerck, bij het 20e bat. de id. P. H. van der Linde, bij het L. H. 2e depôt-bat. de id. H. A. Schadee, naar Banjoe-Biroe de onderluit. A. L. M. Tromp.

Verleend: 8 maanden verlof aan den havenmeester W. N. A. F. K. H. van Nassau.

Ernest Cassuto,

Tandarts,

zal **Woensdag 4** en **Donderdag 5 Maart** **AFWEZIG** zijn.

Fred. Hendriklaan 45, Den Haag.

Marque Déposée „AU-CONDOR”

LA HAYE PAYS BAS. PLEIN 8.

FRED. MOMMAERTS-DEGGELLER

Tabacs, Cigares et Cigarettes de toute 1re qualité

Exportation Importation

EMBALLAGE SPÉCIAL POUR LES INDES

M. VISSER,

voorh. A. J. ROBBARD.

Spuistraat 69 - DEN HAAG - Telefoon 5470.

Fabriek en Magazijn van Gouden-, Zilveren en Diamantwerken
REPARATIE-INRICHTING.

HUPFELD's FILIAAL

Directie:

DUWAER & NAESSENS

PIANO-, PHONO- en MUZIEKHANDEL

is gevestigd:

's-GRAVENHAGE
Kneuterdijk-Heulstraat,
Tel. No. 27.

AMSTERDAM
Stadhouderskade 19,
Tel. No. 4698.

**Tandborstels, Badmutsen, Sponsen
Bandages en Gordels.**

WED. G. STREITWOLF,

Telefoon 2413.

105, Noordeinde 105.

Telefoon **LOUIS RETÈL,** Telefoon
3364. 3364.

KOLONIALE WAREN EN COMESTIBLES.

Delicatessenhandel.

**Oudste en meest bekende adres in Duinoord en Zorgvliet.
Prima kwaliteit, concurrerende prijzen.**

KON. NEDERL. MANDENFABRIEK

FERD. VAN VLIET

NOORDEINDE 158. DEN HAAG.

**Mailbanken.
Sanatorium Stoelen.**

LUXE BROODFABRIEK

PAUL C. KAISER

HOFLEVERANCIER

Hebt Gij onze **BESCHUIT** al geproefd? Ook de **Zoute BOLLETJES, STENGELS** **KRAKELINGEN**, enz.?

H. HESSELS & ZONEN,

Vos in Tuinstraat 4, Teleph. 2741.

CONFECTIE-SCHOEISEL
SPECIAAL VOOR Indische Voetentypen.

Valeriusstraat 44, Teleph. 3730.

Afdeling schoeisel op maat volgens wetenschappelijk systeem.
Meer dan 100 doktoren recomanderen ons schoeisel en onze voetredsmiddelen.

Hofleverancier van H. M. de Koningin.

Maison de Bonneterie

Hofleverancier van H. M. de Koningin.

DEN HAAG, Buitenhof-Groenmarkt.

AMSTERDAM, Kalverstraat-Rokin.

Grootst gesorteerde Magazijnen van Elegante Dames- en Kinderconfectie.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van 10-12 en van 2-4 uur inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Frederik Hendriklaan 155**.

Vijf Dames voor pianolessen.

Een Heer voor muziklessen.

Een Dame voor kantoorwerkzaamheden in Indië.

Twee Dames voor teeken- en schilderlessen.

Twee Dames voor lessen in de Fransche-, Duitsche- en Engelsche taal.

Eene Dame voor lessen in de Fransche taal.

Vijf Dames als kinderjuffrouw naar Indië.

Een Dame als hoofd der huishouding.

Een dame voor Fransche en Italiaansche conversatielessen.

Eene dame voor Paedagogische adviezen.

Eene Dame voor handwerklessen.

Drie Dames voor Vioollessen.

Een Dame voor zanglessen.

Eene Dame voor schrijf-, kopiëer- en vertaalwerk.

Een Dame voor lessen in machineschrijven, stenographie en moderne talen.

Een Dame voor ademgymnastiek en hygiënisch spreken

Een Dame voor opleiding admittie examen H. B. S. en Gymnasium.

Een Dame voor lessen aan spraakgebrekkigen.

Twee Dames voor het waarnemen der huishouding.

Een dame als Lectrische of Dame van Gezelschap.

Een Dame als Stenotypiste voor Indië.

Drie heeren voor lessen in de Maleische en Javaansche taal en Indisch Staatsrecht.

Een Dame voor het waarnemen der huishouding.

Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

Leden van „Oost en West”, geen direct belanghebbende, worden verzocht zoo noodig hunne hulp hierin te willen verlenen.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaattlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeyst. 100,	's-Gravenhage,	{	Javaansch.
D. A. P. KOK, Marialaan 162a,	Lochem.	{	Maleisch, gediplomeerd.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	{	Javaansch.
		{	Maleisch.
		{	Madoereesch.
H. TH. KAL, Laan van Meerdervoort 239	's-Gravenhage,	{	Javaansch.
		{	Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, van Speijkstraat 1,	Utrecht,	{	Maleisch.
		{	Soendaneesch.
		{	Battaksch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. Jaarverslag der Vereeniging, 1911, geldelijke verantwoording van het Hoofdbestuur over het jaar 1911, enz,

en

Opgave van de Eereleden, de samenstelling der verschillende besturen en commissies. Prijs: 1 exemplaar f 0.20 en f 0.03 frankeerkosten.

b. Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.

door J. H. en H. B.

Prijs: 1 exemplaar f 0.10. 50 ex. f 2.80.

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 2.20 per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

c. Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.

door T. J. BEZEMER.

Prijs: 1 exemplaar 5 cent. 50 ex. f 2.—;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 1.55 per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West:

De Kolonie Suriname, door REMAN IRÛS;

II. **De Kolonie Curaçao**, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás” te Curaçao. Prijs per exemplaar f 0.25 en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partie betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**

Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**

Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**

Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**

Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**

Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**

Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**

Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**

Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**

Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

„TRANSVALIA”
PRINS HENDRIKSTRAAT 74
DEN HAAG.

Ondergoederen

ook in echt Jaeger

HOOGENSTRAATEN'S

Soepen en Saucen de geurigste!

HOOGENSTRAATEN'S

Fijne Groenten de fijnste!

HOOGENSTRAATEN'S

Groenten blauw etiket de prijswaardigste!

W. HOOGENSTRAATEN & Co., Hofleveranciers,
Leiden.

TELEFOON H 7057

C. P. A. NICOLAÏ

Specialiteit in HEEREN-MODEARTIKELEN

Ruime keuze. - Nieuwste Modellen.

Dunklerstraat 33 hoek
Valeriusstraat.

Toko Betawie,

(Firma ALBRECHT & ELFFERICH.)

Koningin Emmakade 55. DEN HAAG.

Voornameste en beste adres voor alle
Ingrediënten voor de Rijstafel.

Specialiteit in Samballans en Indische Siropen.

OPGERICHT 1880. — TELEFOON 2610.

Vleugels, Piano's
Kunstspel-Piano's, Orgels

Verhuur PIANO's van f 5.- p. mnd of f 50.- p. j. af.
VLEUGELS „ f 8.- „ „ „ f 80.- „ „

REPARATIE - STEMMEN - RUIL.

Afdeeling Gebruikte Instrumenten.

Speciale Inrichting
voor het gereedmaken voor de TROPEN.

GOOSEN & SWAGERMAN
DEN HAAG - BOEKHORSTSTRAAT 149

VERKOOPHUIS

GROOT HERTOGINNELAAN 103
VALERIUSSTRAAT DEN HAAG
- Tramhalte Lijn 3 -

Eenig adres voor hen die zich goed
en voordelig van nieuwe of Tweede-
hands Meubelen willen voorzien. — —

DAGELIJKS (ook des Zondags) GEOPEND
van 10 tot 4 uur.

VESTIGT U IN ARNHEM OF OMSTREKEN

VELP — STEEG — ELLECOM — DIEREN — OOSTERBEEK — HEELSUM — RENKUM.

Inlichtingen gratis Bureau V. V. V. Stationsplein 15, ARNHEM en bij de Secretarissen der verschillende V. V.'s.

GOUDA KAARSEN

Onovertroffen in kwaliteit!

Er is geen betere cacao, dan

BLOOKER'S DAALDERS CACAO.

Opruiming met 25 pCt. korting.

VAN

3745

Zijde, Katoen, Kimono's,
gewatteerde Ochtendjassen, enz.

ALLEEN à CONTANT.

VAN VEEN & Co. = 's-Gravenhage
Plaats 33

Wegens verplaatsing van ons magazijn naar

HEERENGRACHT 38,

Totale Uitverkoop

van alle Dames- en Heerengoederen naar maat.

VAN SEVENTER & PALUDANUS,

Kleermakers.

Vlamingstraat 21 - Teleph. 4214 - Den Haag.

VRAAGT

Krul's

HOPJES.

VRAAGT

Krul's

CHOCOLADE.

VRAAGT

Krul's

BONBONS.

GROBBE - COMESTIBLES

's-Gravenhage,
Bankastr. Theresiastr. 87.
Tel. 226.

Scheveningen,
Fred. Hendrikl. 70.
Tel. 444.

Rijswijk, vh. J. L. MEIJS & Zn.
Willemstraat 9.
Tel. 49.

Brengt een bezoek aan **BOEATAN**
Magazijnen van **INDISCHE KUNSTNIJVERHEID**

COCOS

Tapijten. Loopers. Matten.

Alleen prima kwaliteit.

Laagste Prijzen.

LIJDSMAN

Groote Markt 16-17,

TELEFOON 3453.

GAAT U

TROUWEN? of verhuizen?

Verhuurt U Kamers?

Koopt dan bij ons Uw Karpetten,
Salonkleeden, Zeilen, Matten, Dekens,
Tafelkleeden, Loopers, Rolgordijnen, enz.

WIJ noteeren de laagste prijzen.

WIJ verkoopen uitsluitend prima kwaliteits goederen.

WIJ leggen Uw zeilen GRATIS.

WIJ hangen Uw gordijnen GRATIS.

Daarom, ieder die zijn voordeel zoekt koopt uitsluitend in het

Filiaal der Hilversumsche
Karpettefabriek

5 Veenkade 5

halte lijn 2 en 3. 4315

WAXINE VOEDSELWARMER- LICHTEN

Voor het verwarmen van baby's flesch dient de doelmatige
Voedselwarmer, door ons in den handel gebracht. In dit toestel
moeten WAXINE VOEDSELWARMERLICHTEN worden gebrand,
30 cent per doos. Indien uw winkelier deze lichten niet voorradig
heeft zenden wij ze U rechtstreeks. Geef ons dan tevens den
naam van uw winkelier op. **E. G. VERKADE & ZN., Zaandam.**

DIT BLAD HEEFT
GROOTE PUBLICITEIT.

GEBR. P. H. CAMINADA - Lange Houtstraat 3 - DEN HAAG - Telefoon 713.

Speciaal Adres voor alle optische Artikelen. - Brillen, Kijkers, enz.

Aanleg en onderhoud van Electr. Licht- en Schelgeleidingen.

Huishoudelijke-
en Keuken-Artikelen.
Kolen- en Gasfornuizen.

FRANS VAN WIJK & ZONEN
24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG
TELEFOON 773.

Baden en Geysers.
Gas- en Elec. Ornamenten
Haarden en Kachels.

A. SCHRÖDER & Co.
Groenmarkt.

Voorhanden groote keuze in

Vitrages, Tulle, Muslins

zoowel afgestapt als per Meter.

Nu is het de beste tijd voor het laten

**Wasschen en opmaken
van alle bedartikelen.**

Afd. 1e Etage.

LIFT.

A. A. BOLT, Confiseur-Pâtissier.

Bankastraat 4c, 4d, 4e, 4f. Hofleverancier. 'S-GRAVENHAGE.

ECHTE INDISCHE SPEKKOEK.

Ook verkrijgbaar in „BOEATAN”, Heulstraat 19.

A. VAN MEURS,

Piet Heinstraat 18. Telefoon 1784. 'S-GRAVENHAGE.

Complete Meubeleering, Behangerij, Beddenmakerij, Stoffeederij.

Linnen Rolgordijnen, Madrasgordijnen, Linoleums en Zeilen,

Amxminster Tapijten, Tafelkleeden, Divandekken.

Maison de Nouveautés

**Compagnie
Lyonnaise**

9 Kneuterdijk - LA HAYE.

Specialité de SOIERIES.

Lainages, Cotons, Dentelles.

ROBES MI-CONFECTIONNÉES.

Dentelles de Bruxelles Veritables.

Téléphone 2155.

**Kunstzalen
d'Audretsch.**

HOOGHE WAL 16A.,
'S-GRAVENHAGE.

**Voortdurende
Tentoonstelling**

van

**Schilderijen, Etsen en
Kunstvoorwerpen.**

Geopend van 10-5,
Zondags van 2-5 uur.

Vrije Toegang.

WISBRUN & LIFFMANN.

Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.

BALARTIKELEN.

N. LOEB, Noordeinde 109

Kleding en Meubeleering op termijnbetaling.

20	gulden, per maand	2 Gld.
40	" " " "	4 " "
60	" " " "	5 " "

Beschikbaar.

LIESKER

Frederikstraat 163
Valkenboschpl. 11^d
DEN HAAG.

- COMESTIBLES
- KOLONIALE WAREN
- INDISCHE INGREDIËNTEN